

RECEIVED

OCT 27 1983

VILNIS

METOPOLITAN SOCIETY STUDIES LAIKRASTIS
OF WISCONSIN
LITHUANIAN NEWSPAPER
3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608
Telefonas: (312) 842-7325

VOLUME LXIII, Nr. 22

KETVIRTADIENIS, SPALIO [OCTOBER] 27, 1983

KAINA 25 c.

KASDIEN

**ŽENEVOS DERYBOS
DAUGIAUSIA DVARININKAMS
DARBININKAMS TAIP
IKARTO...
MAŽAI TOKIŲ DVASININKŲ**

Lenkijos triukšmadarys Lech Walesa tapo apdovanotas Nobelio taikos premija. Dinamito išradėjas Alfredas Nobelis turėtų apsiversti karste, kad jo įkurto premijoms fondo pinigai dalijami tokiems žmonėms ir dar už ką — už taiką, kai Walesa lenkų tautą ne sutaukė, o dar labiau sukiršino.

Nobelio premijų dalijimo komitetas šią premiją paskirdamas tokiam žmogui kaip Lech Walesas, pasirodė ką jis turi užantyje. O ką jis turi užantyje, galvojančiam žmogui nereikia aiškinti.

Rašant šiuos žodžius, Ženevoje prasidėjo JAV-TSRs derybos strateginės ginkluotės mažinimo. JAV atstovas Edward L. Rowney ir derybas atvyko su prez. Reagano nauju pasiūlymu — "ginkluotis žemyn". Vadinasi, savanoriškai dviejų sunaikintų branduolinių senų raketų vieton gaminti vieną naują ar taip panašiai.

Iš šalies žiūrint, branduolinis apsiginklavimas mažėtų. Tačiau Tarybų Sąjunga sako, jog tai išsukinėjimas nusiginkluoti.

Išties, ginklavimasis, eikvojimasis vis tiek vyktų, karo grėsmė kelias nebūtų pastotas. Prie nusiginklavimo reikia eiti ginklavimosi išaldymu ir ginklų pramonės pavertimu civiline.

Netikėsite, kad federalinė valdžia praėjusiais fiskaliniiais metais fermerių rėmimui, kad nesubankrutuotų, išleido \$22 milijonus. Tai yra daug daugiau, negu rėmimui skurdžių, kad badu nemirtų.

Amerikoje yra apie 2,3 milijono fermerių, bet iš šių \$22 milijonų sumos, 70 procentų gavo 250,000 didieji fermeriai — dvarininkai, o virš dviems milijonams fermerių 30 procentų tos sumos.

Tai daugiau kaip aišku, kuom labiausiai rūpinasi federalinė prez. Reagano valdžia.

Amerikos darbininkams prez. Reaganas taip įkarto, kad AFL-CIO profsąjungos suvažiavime padarė net precedentinį ėjimą. Dar niekas nežino, ar demokratų partija Walter F. Mondale iškels prezidentiniu kandidatu, o ALF-CIO profsąjungos ėmė ir jau jį užgyrė, ko niekad nėra buvę, kad profsąjungos užgirtų dar neiškeltą didžiųjų partijų kandidatą.

Suvažiavime dauguma delegatų ir oratorių mušė į kaktą, kad W. Mondale bus darbininkų prezidentu Baltuosiuose rūmuose. Bet ar tai pasiteisins, prašosi klausimas. Viena, ar jis laimės rinkimus, o antra, ar jo atmintis nesudulės kaip daugeliui politikierių atsitinka, kai

Ignalinos atominėje elektrinėje

Sniečkaus prekybos centras.

Ruošiamasi paleisti atominę reaktorių. Numatyta, kad Ignalinos atominės elektrinės 1,5 milijono kilovatų galingumo pirmasis energoblokas stos į rikiuotę gruodžio mėnesį. Kur kas anksčiau bus atlikti reaktoriaus fiziniai bandymai, tai yra patikrintas jo tinkamumas darbui. Tai svarbiausias etapas prieš paleidžiant atominę elek-

laimi rinkimus.

Mažai yra tokių dvasininkų kaip Čikagos kardinolas Joseph L. Bernardin. Jis yra už taiką pasaulyje, prieš branduolinį karą ir ginklavimą. Jo iniciatyva vyskupų užgirtas pastoralinis laiškas reikalauja, kad be atidėliojimo būtų susilaikyta nuo branduolinių ginklų bandymų, gamybos ir jų dislokavimų.

Už šį kilnų ėjimą Albert Einsteino taikos premijų fondacija kardinolui paskyrė \$50,000 premiją. Tai šalininkai Albert Einsteino taikos premijų fondaciją tik gali sveikinti, nes tai ne Nobelio premijų fondacija, triukšmadariui Walesai paskyrusi taikos premiją.

Nebe už kalnų organizacijų narių susirinkimų, parengimų bei šiaip suėjimų sezonas. Žinoma, nedaug to visko turime, bet dar turime. Kaip kiekvienais metais, taip ir šiemet, tokiais atvejais turėkime galvoje, kad vyksta laikraščio "Vilnius" vajai. Nepamirškime prie jų prisidėti vienaip ar kitaip, o ypač matyti vajininkus, triušiančius laikraščio naudai. Kur nėra vajininkų, būkštelkit administracijai laiškutį, atsinaujindami prenumeratą ir nepamirškite dolerio kito laikraščio fondui.

Laikraščio darbuotojai iš visų laukia kooperacijos.

S. J. Jokubka

trinę.

Siais metais nemažai padaryta. Baigti statyti Ignalinos atominės elektrinės hidrotechniniai įrenginiai. Praplautas reaktorius. Paleista vandens cheminio valymo sistema. Stoją rikiuotėn kompresoriai. Išbandyti cirkuliaciniai siurbliai, pradėtas karštasis reaktoriaus sistemų praplovimas. Baigiamas priimti kuras.

Statyboje techniškai tobulinama gamyba, didinamas jos efektyvumas. Pritaikius kai kurias organizacines ir technines naujoves, pirmąjį pusmetį gautas dviejų milijonų rublių ekonominis efektas. Plačiau taikomos surenkamosios konstrukcijos. Pradėta, eksploatuoti kilnojamoji deimantinio gręžimo stotis. Iškvieisti jos specialistai atvyksta ir bet kurį statybos objektą ir greitai gelžbetonio plokštėse išgręžia čiurymus. Anksčiau tai buvo daroma atskeliamuoju kūju.

Spartinti statybos darbus labai padeda mechanizacijos valdyba. Čia sukurti kilnojamoji įrenginiai betonui smulkinti ir gruntui purenti, įrengta "Hidroserviso" stotis, aptarnaujanti statybos mašinas su hidropavara.

Didelis novatorių indėlis. Siais metais, įdiegus racionalizacinius pasiūlymus, jau gautas apie 460 tūkstančių rublių ekonominis efektas. Aktyviai dirba 8-osios, 10-osios statybos montavimo, mechanizacijos, automobilių transporto valdybų racionalizatoriai. 8-osios ir 10-osios statybos montavimo, mechanizacijos, automobilių transporto valdybų racionalizatoriai, 8-osios ir 10-osios statybos montavimo valdybų novatoriai, siekdami paspartinti statybą, keičia monolitines konstrukcijas surenkamosiomis. 8-osios valdybos, racionalizatoriai neseniai pateikė originalų

pasiūlymą — vandenvietės šildymo kanalą įrengti didžiulėse surenkamosiose dėžėse, nors tam buvo numatyta panaudoti brangias monolitines konstrukcijas. Statybininkų užsakymą vykdė Kauno namų statybos kombinatas. Šis pasiūlymas duos kelių šimtų tūkstančių rublių ekonominį efektą, kanalas bus pastatytas keliskart greičiau.

Svarbų vaidmenį Ignalinos atominės elektrinės statyboje turi suvaidinti projektavimo technologinio tresto skyrius, vadovaujamas V. Ušakovo. Per penkerius metus jis nemažai nuveikė: paruoštos vieningos tinkavimo, mūrijimo, dažymo, stogų dengimo ir žemės darbų technologijos, išleistos darbų technologinės kortelės; sienų ir perdangimų monolitines konstrukcijas perprojektuotos į surenkamąsias monolitines; paruošti įrangos ir įtaisų, mašinų ir mechanizmų, mažosios mechanizacijos prietaisų katalogai; sukurti daugiau kaip 30 montavimo įtaisų, asfalto-betono gamybos nestandartinių įrengimų brėžiniai ir kitka.

Pasiekti gerų rodiklių padeda ir profesinio meistriškumo konkursai. Neseniai vyko tinkuotojų ir šaltkalvių santechnikų varžybos. Tarp šaltkalvių santechnikų geriausia buvo pripažinta "Energošpecmontažo" susivienijimo brigada, vadovaujama J. Muchino. Geriausiomis tinkuotojomis tapo grandis iš Sniečkaus. Merginos pamainos užduotis įvykdė 200-300 procentų!

Kasdien vis artėja tas laikas, kai bus paleista Ignalinos atominė elektrinė. Kolektyvas labai stengiasi, kad būtų įgyvendintas šis svarbus valstybinis uždavinys.

Jurijus Stroganovas

Trumpai

— Pretendentas prezidentinei kandidatūrai demokratas, buvęs viceprezidentas Walter F. Mondale, kalbėdamas AFL-CIO profsąjungų suvažiavime pasakė, jog prez. Reagano valdžia yra turtingų ir turtingiems.

— Mičigano universiteto studijų autorius James Anderson apskaičiavo, kad Illinois valstija per penkerius metus neteks \$1.58 milijono mokesčių mokėtojų pinigų ir 63,300 darbų, jeigu bus pradėtos gaminti MX raketos.

— Paštų tarnybos viršininkas William Bolger papasakojo atstovų buto pakomitečiui, kad po metų reikės pabranginti paštų persiuntimais, nes jau antri metai iš eilės paštas turi deficito.

— Sen. Edward Kennedy, kalbėdamas demokratų partijos moterims, akcentavo, jog jau pribrendo laikas, kad Amerikos prezidento ar viceprezidento vietai būtų iškelta moters kandidatūra.

— Pentagonas praėjusių fiskalių metų paskutinę dieną dar turėjo \$4.2 milijono pinigų. Kad nereiktų pinigai gražinti valstybės išdui, per tą dieną išleido visus, užsakdamas įvairių karinių reikmenų.

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly [659-780]

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday, by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$10.00, six months \$5.50; Chicago \$12.00, 6 months \$6.50; Canada \$15.00, 6 months \$8.00; foreign countries \$15.00, 6 months \$8.00.

POSTMASTER: Send address changes to the
"VILNIS" - 3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 Phone 842-7325
Second-class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659 780)

ATVIRAS LAIŠKAS

1983 m. rugsėjo 13 d.

Gerbiama "Vilnis" laikraščio redakcija!

Pastaruoju metu lietuviškosios išeivijos laikraščiuose "Drauge", "Mūsų pastogėje", "Tėviškės žiburiuose", "Vienybėje" ir kituose, pasirodė straipsnių apie vadinamąją "Lietuvos valstybės diplomatinę tarnybą JAV-ėse", kuriuose reiškiamas susirūpinimas jos veiklos tęstinumu. Prašau Jus "Vilnis" laikraštį paskelbti šį mano atvirą laišką. Mūsų tautiečiai, gyvenantys užsienyje, turi žinoti, kam atstovauja tariamoji "Lietuvos valstybės diplomatinė tarnyba" JAV-ėse.

Su pagarba

P. Petronis

"Tėviškės" draugijos prezidento pirmininkas

KAS ATSTOVAUJA LIETUVĄ JAV-JOSE

Lietuviškosios išeivijos reakcinėje, arba kaip priimta sakyti "vaduotojų" spaudoje, pasirodė eilė straipsnių apie vadinamąją Lietuvos valstybės diplomatinę tarnybą JAV-jose ir jos veiklos (?) tęstinumą. Ši svarstymą iššaukė žinia, kad "jau užsibaigė JAV-jų vyriausybės užšaldyti Lietuvos aukso rezervai. Todėl JAV Valstybės departamentas tą problemą išsprendė sujungdamas gausesnius užšaldytus Latvijos ir Estijos aukso rezervus į vieną fondą, kad "iš šio jungtinio fondo būtų finansuojamos visų trijų Pabaltijo valstybių diplomatinės tarnybos JAV-jose".

Pirmiausia, mums, lietuviams, gyvenantiems Tarybų Lietuvos respublikoje, nesuprantamas Lietuvos aukso rezervų "užšaldymas" JAV-jose. Visame pasaulyje žinoma, kad bet kokie rezervai dedami į šaldytuvą, kur užšaldomi, jog nesugestų ir būtų tinkami naudojimui praėjus daug laiko. 1940 m. Lietuvoje, konstituciniu būdu valdžią paėmus lietuvių tautos išrinktai vyriausybei, Lietuvos aukso rezervus, laikomus JAV-jose, JAV vyriausybė "užšaldė", t. y. neleido Lietuvos liaudies vyriausybei juos panaudoti. Praėjo tik 43 metai. "Užšaldytieji" Lietuvos aukso rezervai, pasirodo, "išgaravo". Jų jau nebėra! Tai kaip suprasti tą "užšaldymą", jeigu ne užgrobimu?

Taigi, JAV-jų užgrobtas lietuvių tautos liaudies prakaitu uždirbtas auksas jau išnaudotas! Tik nuo neapykantos socialistinei santvarkai apakę "vaduotojai" negali suprasti, jog JAV vyriausybė jau seniai įsitikino, kad Lietuvoje buržuazinė santvarka ir buržuazinė valdžia niekada nebus atkurta, todėl ji seniai numojo ranka į "užšaldytą" jos aukso rezervų neliečiamybę. Tie aukso rezervai ir buvo išnaudoti. Kam? Ogi finansuojant JAV žvalgybos organizuotą antitarybinę veiklą Lietuvoje ir išlaikant niekam neatstovaujančią, vadinamą "Lietuvos diplomatinę tarnybą bei jos konsulatą JAV-jose". Kad pratęsus šį finansavimą, dabar apjungti 1940 m. užgrobti Latvijos ir Estijos aukso rezervai. Juk tiek Latvijos, tiek Estijos, tiek Lietuvos svetur išlikusių, dabar jau nusenusių buržuazijos likučių ir JAV imperialistų antitarybiniai interesai—bendri!

Kam reikalinga "Lietuvos diplomatinė tarnyba bei jos konsulatai" JAV-jose? Juk toji diplomatinė atstovybė niekam neatstovauja: Tarybų Lietuvos respublikos vyriausybė savo diplomatinis reikalus su užsienio valstybėmis, tame skaičiuje ir su JAV-jų vyriausybe tvarko per Tarybų Lietuvos Užsienio reikalų ministeriją, kuri įeina į Tarybų Sąjungos Užsienio reikalų ministerijos diplomatinę tarnybą. Šie diplomatiniai reikalai labai aktyvūs. Tarybų Lietuvos respublika palaiko prekybinius ir kultūrinius ryšius su daugeliu pasaulio šalių; į Lietuvą atvyksta šimtai užsienio šalių piliečių, visuomeninių organizacijų ir valdžios atstovų delegacijos, ir išvyksta į užsienio šalis šimtai Tarybų Lietuvos piliečių, prekybos ir visuomeninių organizacijų atstovų. Diplomatiniai ryšiai su Tarybų Lietuvos respublika būtini ir lietuviškai išeivijai JAV-jose ir kitose šalyse. Be jų, tautiečiai negalėtų aplankyti savo tėvų krašto.

O ką gi daro "Lietuvos diplomatinė tarnyba JAV-jose"? Su lietuvių tauta, gyvenančia nuo amžių ant Nemuno, Nevėžio, Šventosios ir Šešupės upių krantų, ji neturi net ir paprasčiausių kultūrinių ryšių jau 43 metai. Tai beveik pusė amžiaus! Per tą laikotarpį neatpažįstamai pasikeitė lietuvių tautos kamieno gyvenimas. Ir be to užgrobtos aukso rezervos lietuviams sukūrė visapusiškai išsivysčiusią socialistinę valstybę, įeinančią į Tarybų Sąjungos respublikų sandraugą. Tarybų Lietuvoje išaugo jaunoji lietuvių tautos karta, labai gerai suprantanti, kad ne JAV-jose "užšaldytas" Lietuvos auksas galėjo sudaryti lietuvių tautos gyvenimo pažangos, jos visapusiško suklestėjimo pagrindą. Tiesa, gal tas auksas, uždirbtas lietuvių tautos liaudies prakaitu, ir buvo smetoninės Lietuvos valdžios viršūnių gerovės pagrindu, bet jis nieko nedavė ir nežadėjo duoti lietuvių tautos gerovei. Lietuvių tautos, jos darbo žmonių socialinį, kultūrinį, ekonominį ir dvasinį suklestėjimą nulėmė visų Tarybų Sąjungos respublikų, visų tarybinių tautų nuoširdi, nesavanaudiška, socialistinė parama. Šitą mato visi tautiečiai, kurie aplanko Tarybų Lietuvą ir į jos gyvenimą žvelgia objektyviau stebėtojo akimis. Su daugeliu jų teko pasikalbėti, ir, žinoma, pasiklausyti jų išpūdžių. Visų tų išpūdžių nepapasakosi! Beje, "vaduotojų" spaudoje dažnai pasigirsta balsai, kad Tarybų Lietuvos spauda (ypač "Gimtas kraštas") ne visada teisingai pateikia išeivijos tautiečių išpūdžius. Matomai, "vaduotojams" ir tariamiems "Lietuvos diplomatinės tarnybos konsulams" širdį gelia, kai jie

2

Iš sunerimusio pasaulio dėl rytojaus

GRAIKIJOS NUTARIMAS

Graikija neleidžia nutūpti šalies aerodromuose Jungtinių Valstijų lėktuvams, gabenantiems ginklus ir karinę amuniciją JAV kariniams kontingentams Libane. Tai pranešė šalies vyriausybės oficialus atstovas.

Graikijos vyriausybė, pažymėjo atstovas, nenori netetiesioginiai prisidėti prie konflikto Libane, nes tatai pakenktų Graikijos draugiškiems santykiams su įvairiomis šio regiono šalimis.

MITINGAS DAMASKE

Sirijos sostinėje įvyko mitingas, skirtas Sabros ir Šatilos pabėgėlių palestiniečių stovyklų gyventojų atminimui. Jame dalyvavo žymūs arabų nacionalinio išsivadavimo judėjimo veikėjai, profsąjungų, jaunimo ir moterų organizacijų atstovai.

Prieš metus okupantai izraeliečiai ir jų pakalikai, Jungtinėms Valstijoms nuolaidžiaujant, žiauriai susidorojo su palestiniečiais ir libaniečiais Beiruto stovykloje. Mitingo dalyviai tylos minute pagerbė susidorojimo aukų atminimą. Jie rūšiai pasmerkė žudikus, sionistus, sunaikinusius kelis tūkstančius žmonių, kurių daugumą sudarė moterys, seniai ir vaikai.

SVARUS REZULTATAI

Pasibaigė beveik trejus metus trukęs Europos saugumo ir bendradarbiavimo pasitarime dalyvavusių valstybių atstovų susitikimas. Siekiant sėkmingai jį užbaigti, teko įveikti nemaža kliūčių. Dalykišką Madrido susitikimo darbą trukdė neigiamas JAV ir kitų jų sąjungininkų NATO bloke delegacijų pozicija. Prasimanytais apie "Tarybų Sąjungos karo grėsmę" ir demagogija žmogaus teisių klausimu mėginta pavesti jį konfrontacijos forumu, o ne derybomis.

Reikėjo labai daug ir atkaklių pastangų, kol visi Madrido susitikimo dalyviai įsitikino, kad spaudimo socialistinėms šalims, kišimosi į jų vidaus reikalus politika yra neperspektyvi. Galiausiai susitikimo dalyviai, įveikę visas kliūtis, pasiekė svarių rezultatų, kurie užfiksuoti Baigiamajame dokumente. Tai akivaizdžiai rodo, kad laimėjo ta linija tarptautiniuose reikaluose, kuria siekiama dialogo ir tarpusavio supratimo.

Madride suderinti konkretūs žingsniai turi padėti tęsti ir plėtoti įtempimo mažinimo politiką, kurios rezervai, nepaisant jos priešininkų

išgirsta objektyvius ir teisingus pasakojimus apie dabartinį lietuvių tautos gyvenimą. Bet jeigu tikrai jie to panorėtų, tai siūlau jiems, jau 43-jus metus nemačiusiems savo tariamai atstovaujamos Lietuvos, kuri tiek metų vadinas Lietuvos Tarybų Socialistine respublika, paprašyti tautiečius iš JAV bei Kanados, jau šiemet paviešėjusius pas mus, kad jie papasakotų savo išpūdžius. Štai jų pavardės: Kazys ir Teresa Adomavičiai, Donata ir Rūta Virkučiai, Helen ir Antony Šimkūnai, Leon Mack, Anna ir Jadvyga Kloriai ir daugelis kitų. Jų visų neišvardysi! Tik pasakysiu, kad jie plačiai pavažinėjo po Lietuvą, paviešėjo pas savo gimines. Pvz., Teresa ir Kazys Adomavičiai pasižvalgė po Prienų rajoną, Mack Leon viešėjo Varėnoje, Donata ir Rūta Virkučiai — Jurbarko ir Vilkaviškio rajonuose, Nastasia ir Elžbieta Židonai — Panevėžio rajone ir t. t. ir t. t. Beje, ne viena tautietė klausiau, ar jiems leido vadinamoji "Lietuvos diplomatinė tarnyba bei konsulai" atvykti į Tarybų Lietuvą. Tautiečiai nustebę žiūrėjo į mane ir negalėjo suprasti mano klausimo: pasirodo, jie net nežino apie tokią "Lietuvos diplomatinę tarnybą JAV-jose" ir paskui juokėsi iš mano klausimo. Sako: "Esame girdėję, bet niekada neturėjome reikalo kreiptis į ją". Turiu prisipažinti, kad ir "Tėviškės" draugija, plėtodama kultūrinius ryšius su tautiečiais, gyvenančiais JAV-jose, taip pat neturėjo ir neturi ryšio su "Lietuvos diplomatinė tarnyba". Tai kam gi ji atstovauja? Gal tik saujelei "vaduotojų", kurie deda pastangas atskirti lietuviškąją išeiviją nuo lietuvių tautos, ir stengiasi parodyti lietuviškosios išeivijos jaunajai kartai iškreiptą lietuvių tautos gyvenimo vaizdą ir tariamą Tarybų Lietuvos valstybinę izoliaciją tarp pasaulio tautų.

P. Petronis

ENGIA PUERTO RIKĄ

Amerikos administracija privalo nutraukti kolonijinį Puerto Riko engimą, nenaudoti šios šalies teritorijos kaip placdarmo ekspansijai Centrinėje Amerikoje ir Karibų baseine plėsti, su tokiais šūkais Amerikos visuomenė pažymėjo tarptautinę solidarumo su Puerto Riko liaudies kova dėl nacionalinės nepriklausomybės savaitę.

— Šiandien Puerto Rikas pergyvena didelę politinę ir ekonominę krizę, — rašo laikraštis "Daily World". Ten uždaromos gamyklos ir fabrikai, nedarbas viršija 30 procentų. Vis daugiau puertorikiečių priversti emigruoti iš šalies.

PROTINGAI PASAKĖ

Duodamas interviu žurnalui "Newsweek", Suomijos prezidentas Maunas Kolvistas labai gerai atsiliepė apie naujus Tarybų Sąjungos pasiūlymus dėl branduolinės ginkluotės apribojimo, pabrėždamas, kad jie yra "labai konstruktyvūs". Jis taip pat parėmė idėją sudaryti nebranduolines zonas pasaulyje, ypač Europos šiaurėje, pažymėdamas, jog toks žingsnis turi būti gera prielaida platesnėms priemonėms, orientuojamoms į branduolinių nusiginklavimą.

pinklių, toli gražu neišsemti. Svarbiausias iš Madrido susitarimų — surengti konferenciją dėl pasitikėjimo priemonių ir nusiginklavimo Europoje, kuri turi tapti svarbiu Europos ir tarptautinio saugumo stiprinimo veiksniu. Šios konferencijos parengiamasis susitikimas įvyks spalio mėnesį Helsinkyje. Aišku, kad jo sėkmė glaudžiai susijusi su senajam kontinentui iškilusios naujų Amerikos branduolinių raketų dislokavimo grėsmės pašalinimu. Tarybų Sąjunga paragino visus Madrido susitikimo dalyvius dalykiškai pasirėngti Helsinkio konferencijai, kad būtų užkirstas kelias ginklavimosi varžyboms Europos žemyne. Savo ruožtu TSRS yra pasirūpusi ir ateityje aktyviai stengtis, kad būtų sustabdytos ginklavimosi varžybos, grįžta į įtempimo mažinimo kelią. "Mes siekiame, — nurodė TSKP CK Generalinis Sekretorius, TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Pirmininkas Jurijus Andropovas, — iš pagrindų pagerinti tarptautinius santykius, stiprinti ir vystyti visus gerus šių santykių pradus".

VI. Burbulis

Vilnis, 1983 spalio 27

№ 10 (155) 1983

JT SESIJA TURĖTŲ PARODYTI

Kai planetoje buvo pažymima Tarptautinė taikos diena, New Yorke daugiau kaip 150 valstybių delegacijos susirinko svarstyti aktualiausių žmonijos problemų. Prasidėjo SNO Generalinės Asamblėjos XXXVIII sesija. Dabar vėl trejetą mėnesių pasaulio visuomenė seks jos darbą tarytum planetos politinio klimato barometro parodymus. O jis nežada giedros. Ši sesija prasideda dar labiau paastrėjus tarptautinei padėčiai, ideologinei ir politinei konfrontacijai tarp skirtingų sistemų. Sesijos išvakarėse JAV, kitos Vakarų šalys pradėjo neregėtą antitarybinę isteriją, susijusią su Pietų Korėjos keleivinio lėktuvo, panaudoto žvalgybos tikslams, žuvimu. Ši kampanija pasiekė tokį laipsnį, jog JAV valdžia nedavė garantijų, kad bus užtikrintas TSRS delegacijos SNO Generalinės Asamblėjos sesijoje vadovo saugumas ir sudarytos normalios sąlygos darbiui.

Ryšium su tuo buvo priimtas nutarimas, kad TSKP CK Politinio biuro narys, TSRS Ministrų Tarybos Pirmininko pirmasis pavaduotojas, TSRS užsienio reikalų ministras A. Gromyka negali atvykti į New Yorką ir vadovauti TSRS delegacijai Generalinės Asamblėjos sesijoje.

Komentuodami tokią situaciją, kai kurie užsienio politiniai veikėjai, laikraščiai iškėlė klausimą: ar gali SNO būstinė būti šalyje, kuri neužtikrina saugumo šiai organizacijai, nevykdo jai duotų įsipareigo-

jimų.

Tuo pat metu užsienio spauda atkreipia dėmesį į tai, jog antitarybinę kampaniją šioje Generalinės Asamblėjos sesijoje aktyviai siekia panaudoti savo tikslams tie Vakarų politiniai sluoksniai, kurie skatina ginklavimosi varžybas, kad pasiektų karinį pranašumą prieš TSRS. Antra vertus, tuo norima sumenkinti tą vaidmenį, kurį Tarybų Sąjunga vaidina šiandien pasaulyje, stodama prieš ginklavimosi varžybas, gindama įtempimo mažinimo procesą. Tuo labiau, jog Tarybų Sąjunga kiekvienoje SNO Generalinės Asamblėjos sesijoje pateikia konstruktyvių pasiūlymų nusiginklavimo, tautų saugumo stiprinimo, naudingo bendradarbiavimo plėtimo klausimais.

Greta daugiau kaip 140 klausimų, kurie įtraukti į šios sesijos darbotvarkę, svarbią vietą užima tarybiniai pasiūlymai uždrausti branduolinį, cheminį ginklą, užkirsti kelią kosmoso militarizavimui ir pan. Darbotvarkėje yra net 22 klausimai, susiję su ginklavimosi varžybų pažabojimu ir branduolinio karo grėsmės pašalinimu. Visais šiais klausimais Tarybų Sąjunga yra pateikusi konstruktyvius pasiūlymus.

Sunku, žinoma, tikėtis, kad visais svarstomais klausimais pavyks susitarti, tačiau sesija turėtų parodyti, dėl ko šiandien nerimauja pasaulio tautos ir ar jos gali veikti išvien gelbėjant planetą nuo katastrofos. **Apžvalgininkas**

MIRAŽAI IR TIKROVĖ

"Literaturnaja gazeta (1983, VIII-24) išspausdino Jono Aničo straipsnį "Miražai ir tikrovė".

Straipsnio autorius, priminęs lietuvių tarybinės literatūros laimėjimus, jos vertimus į broliškų TSRS tautų ir užsienio kalbas, duoda atkirtį Vakarų sovietologams antikomunistams.

Straipsnyje rašoma: "Iš publikacijos į publikaciją keliauja šmeižtas, kad Tarybų Sąjungoje "žlugdomi talentai", kad menininkai verčiami vaizduoti ne tuos faktus ir reiškinius, apie kuriuos jie norėtų kalbėti. Geriausias Lietuvos tarybinų rašytojų kūrinys taip pat nuolatos apšaudo "laisvosios kūrybos" gynėjai. Jie ieško knygoje ne to, kas ten vaizduojama, bet ko noris šiems nacionalinių literatūrų "žinovams". Visa tai ne kas kita, o Baltųjų rūmų šeimininko monologų atgarsiai. Savo karingose replikose jie vis prisimena ir "vargšą Pabal-tijį", kuriame tariamai vyksta visokie baisūs dalykai: rusinimas ir kiti "žmogaus teisių" pažeidimai... Reakciniai lietuvių buržuazinės emigracijos veikėjai nuosekliai laikosi pagrindinio antikomunistinės ideologijos principo: "nerašyk nieko neigiamo apie Ameriką ir nieko gero apie Tarybų Sąjungą".

Straipsnio autorius pailiustruoja, kaip įnirtingai lietuvių buržuazinių liberalų leidžiamas žurnalas puola antitarybinių romanų autorių V. Volertą, kuris pamiršęs, kieno vežime sėdi, ėmė ir opute "Greitkelis" (1981 m.) kritiškai nušviesti Amerikos gyvenimą.

J. Aničas konstatuoja, kad talentingi lietuvių emigracijos rašytojai, ieško kontaktų su Tarybų Lietuva, nori, kad Lietuvos leidyklos leistų jų knygas. Ir tiražai čia tokie, kokių emigraciniai leidėjai ir rašytojai nė sapnuoti negali. Į gimtojo krašto kultūrą įsiliejo J. Meko, H. Vilnis, 1983 spalio 27

Radausko, K. Almeno, E. Cinzo, M. Katiliškio, A. Mackaus, V. Šlauto, B. Rukšos ir daugelio kitų rašytojų kūryba. "Nors jų politinės ir idėjinės pažiūros ne visada sutampa su tarybinę literatūrą pažiūromis, bet savo knygoje emigrantai tęsia lietuvių literatūros realistines tradicijas". Todėl jų kūryba vertinama.

Emigracijos rašytojų kūrinių publikavimas Tarybų Lietuvoje kelia reakcininkams pyktį, jie stengiasi visai atbaityti nuo tokio bendradarbiavimo. Blaiviai galvojančios emigracinės kultūros veikėjai, realistiškai vertina Tarybų šalies gyvenimą ir literatūrą, sugeba kritiškai pažvelgti į kūrėjų sąlygas JAV. Štai V. Trumpa "Atvirame laiške Tomui Venclovai" rašė: kad nori prasklaidyti laisvo ir neribotų galimybių pasaulio miražą, kad yra didelis skirtumas tarp teisės ir laisvės ir galimybių naudotis.

J. Aničas pažymi, kad "lankstesnio" antikomunizmo šalininkai ironiškai žiūri į antitarybinių knygūkiškųjų personažus — schematiškus, primityvius, negyvenimiškus. Neretai jų autoriai tampa buržuazinių nacionalistų rengiamų konkursų "laureatais". Beje, viena tokių — A. Kairi, grafomaniškų dramų, apysakų, romanų autorių, kai kurie kritikai išbarė už pernelg grubų antikomunizmą ir už "baisiai prastą beletristinių pastangų rezultatą".

Straipsnis laikraestyje "Literaturnaja gazeta" apibendrinamas žodžiais "Progreso ir reakcijos sąjunga — neįmanoma. Toks jau istorijos dėsnis". "L. ir M."

— "Forbes" žurnalas rašo, kad turtingiausias Amerikoje žmogus yra naftininko John Paul Getty sunus Gordon Peter Getty. Jo turtas yra vertas 2.2 bilijono.

Čilės liaudis tvirtai žengia į tikslą

Generolas Augustas Pinočetas ir jo chunta bandė kraujuje paskandinti milijonų čiliečių viltis žengti tikros demokratijos ir laisvės keliu. Kai kam Vakaruose ir pirmiausia Jungtinėms Valstijoms nedavė ramybės mintis, kad Čilė, ilgametis klusnus Vašingtono valdžiai vasalas Lotynų Amerikoje, staiga pasuko JAV kapitalui nepageidaujamu keliu.

CŽV nebuvo naujokė, ruošdama perversmų Lotynų Amerikos šalyse planus. Ir Čilės ginkluotosiose pajėgose buvo daug aukštų kariškių, kuriems vien žodis "socializmas" sukeldavo nervinį šoką. Taip gimė karinio pučo planas, žinomas "Džakardos operacijos" vardu. 1973 metų rugsėjo 11 dieną įvyko tragedija, sukrėtusi visą pasaulį.

Vakaruose atsirado nemažai kruvinos chuntos gynėjų, skelbusių, kad perversmas įvykdytas... gelbstint Čilę nuo chaoso. Dabar galima pažvelgti, ką gi generolai padarė savo šalies "labui".

1973-iejį — pirmieji chuntos valdymo metai. Stadionai buvo paversti koncentracijos stovyklomis, šalyje siautėjo neregėtas policinis teroras.

1974 metais paskelbtame viename iš Tarptautinės komisijos karinės chuntos nusikaltimams tirti sekretoriato dokumentų sakoma: "Kankinimo būdus Čilėje galima sulyginti su viduramžių inkvizicijos ar nacistinio gestapo praktika. Pagal nukentėjusių, teisminės medicinos ekspertų, advokatų parodymus nustatyta, kad politiniams kaliniams buvo taikomi tokie kankinimo metodai, kaip kabinimas už rankų, kankinimas elektros srove, nardinimas į šaltą vandenį ar žibalą, nagų plėšimas, deginimas cigaretėmis ir rūgštimi, kankinimas torškuliu, rankų laužymas.

Vien per pirmus Pinočeto diktatūros gyvavimo metus buvo sušaudyta ir nukankinta virš 30 tūkstančių čiliečių. O kiek jų žuvo per likusius devynerius? Tikslus aukų skaičius nežinomas, o kad per dešimt chuntos valdymo metų iš Čilės emigravo milijonas žmonių — ne paslaptis. Ispūdingi skaičiai, kurie nereikalauja jokių komentarų.

Fiziškai susidorojęs su politine opozicija, Pinočetas užsiėmė šalies ekonominėmis problemomis. Tik jos buvo sprendžiamos toli gražu neatsižvelgiant į nacionalinius interesus. Nacionalizuotos įmonės buvo grąžintos ankstesniems šeimininkams. 1974 metais panaikinus valstybinę kainų ir darbo užmokesčio reguliavimo sistemą, generolas plačiai atvėrė duris užsienio kapitalui. Amerikiečių ekonomisto M. Fridmano pasiūlyti receptai netrukus davė pirmuosius rezultatus: jau tais pačiais metais kainos pašoko 300 proc., o darbo užmokeskis pakilo tik 15 proc. Verta dėmesio detalė: jeigu 1972 metais darbininkai ir tarnautojai gavo 62.9 proc. nacionalinių pajamų, tai 1974 metais jų dalis sumažėjo iki 38.1 proc. o kur dar milžiniška bedarbių armija, kuri 1982 metais sudarė daugiau kaip trečdajį visų darbingų šalies gyventojų!

Kad padėtis katastrofiška, jaučia ir pats diktatorius. Todėl ir griebiamasi įvairiausių triukų. Pats mėgstamiausias — žongliravimas vyriausybės ministrais. Per dešimt metų jų pasikeitė net 33. Griebiasi ir kitų gudrybių: 1977 metais buvo paskelbtas "grįžimo prie demokratijos" šūkis. 1981 metų kovo

mėnesį įsigaliojo pinočetinė "konstitucija". Šiais manevrais diktatoriui nepavyko apdumti akių savo tautiečiams. Atėjo 1983 metai, kurie parodė, kad Čilės liaudis jau nebesitaiksto su esama padėtimi: buvo surengtos keturios nacionalinio protesto dienos. Ir vėl aukos, nauja suėmimų banga. Rugsėjo 11 dienos nacionalinio protesto dienai Pinočetas pasiruošė iš anksto: į šalies sostinę buvo įvesta 18 tūkstančių kareivių. 26 žmonės, jų tarpe trys vaikai, nukauti, daugiau kaip 100 sužeista, apie tūkstantis suimta — toks buvo Pinočeto atsakymas Čilės liaudžiai.

Tačiau čiliečių pasiryžimo kovoti už savo teises jau negalima buvo sustabdyti. Masinio nepasitenkinimo Pinočeto diktatūra banga išjudino ir opozicines šalies jėgas. Rugsėjo 13 dieną Santjage 1,500 žmonių auditorijai kalbą pasakė garsus Čilės politinis veikėjas Gabrielis Veldasas. Jis paskelbė apie Demokratinio aljanso, į kurį įeina krikščionių demokratų, socialdemokratų, socialistų ir radikalų partijos, sukūrimą. Demokratinis aljansas pareikalavo sudaryti laikinąją vyriausybę, kuri per 18 mėnesių surengtų visuotinius rinkimus.

Ir šį kartą Pinočetas griebėsi gudrybės: rugsėjo 17 dieną jis nušalino vidaus reikalų ministrą, aviacijos generolą Enrique Montarą, kuris užėmė šį postą nuo pat 1973 metų rugsėjo. Liaudies nekenčiamą generolą Pinočetas pakeitė civiliu asmeniu — Sarchijumi Charpa. Be abejonės, tai toks pat užkietėjęs fašistas, kaip ir buvęs jo kolega.

Visa Pinočeto stiprybė — durtivas. Tačiau diktatorius jau nebegali visiškai pasitikėti savo generolais: vyriausiasis karo laivyno vadas generolas Fernandas Malejas pareiškė Pinočetai, kad po kruvinosios rugsėjo 11-osios jo vadovaujami kariniai daliniai daugiau nebedalyvaus represijose prieš demonstrantus.

Dabar reikia laukti naujų Pinočeto manevrų. Matyt, bus bandoma tartis su buržuazinėmis šalies partijomis. Tai bandymas sutrukdyti opozicinėms jėgoms sudaryti vieną frontą, į kurį įeitų ir komunistai.

Visų šalies opozicinių jėgų nuomone, šaliai reikalingos didžiulės permainos — reikia nuversti kruvinąjį diktatorių, sudaryti laikinąją vyriausybę ir surengti visuotinius rinkimus.

Čilės liaudis tvirtai žengia į tikslą. **G. Čekuolis**

INDIJOS KOMUNISTŲ REZOLIUCIJA

Ryšium su įvykiais Pakistane Indijos komunistų partijos nacionalinė taryba priėmė rezoliuciją, kurioje visiškai solidarizuojasi su Pakistano liaudies kova prieš Jungtinių Valstijų remiamą karinį režimą. Dokumente reikalaujama, kad pakistano valdžios organai nutrauktų represijas, paleistų įžymų politinį veikėją, nacionalinio išsivadavimo kovos Pietų Azijoje veteraną Abdulą Gafarą Haną ir kitus politinius kalinius, suteiktų gyventojams pilietines teises ir laisves.

PRIEŠ AMERIKOS RAKETAS

Ofenburge įvykusio Vakarų Vokietijos socialdemokratų Baden-Viurtembergo krašto organizacijos nepaprastojo suvažiavimo delegatai pasisakė prieš NATO planus dislokuoti Vakarų Vokietijoje naują Amerikos vidutinio nuotolio raketinį branduolinį ginklą.

Formavosi socialistinė kultūra

Viena būtinausių kultūros suklestėjimo sąlygų yra intensyvus liaudies švietimo vystymas. Sprendžiant šį uždavinį siekta laipsniškai įgyvendinti visuotinį vidurinį jaunimo mokymą. Tačiau tai buvo ne lengvas uždavinys. Ypač stigo mokytojų. Paskutiniaisiais buržuazinės santvarkos metais vidurinėse mokyklose dirbo tik 1500 mokytojų, o iš viso tuo metu Lietuvoje buvo apie 8500 mokytojų.

1980/81 mokslo metais Tarybų Lietuvoje buvo 2324 bendrojo lavinimo mokyklos, jų tarpe 583 vidurinės mokyklos, kuriose dirbo daugiau kaip 37 tūkst. mokytojų.

Kasmet Lietuvoje bendrojo lavinimo ir specialiasias vidurines mokyklas baigia daugiau kaip 70 tūkst. moksleivių; prisiminkime, kad 1960 m. visų rūšių vidurines mokyklas baigė tik 13 tūkst., o buržuazinės santvarkos metais, apytikriai skaičiuojant, jas baigė tik apie 2,5 tūkst. moksleivių. Visuotinio vidurinio mokymo įgyvendimas išplėtė masinę bazę tolesnei pažangai visuomenės gyvenimo sferose.

Keliant gyventojų kultūrinį lygį, labai svarbios buvo ir tebėra kultūros švietimo įstaigos. Paminėsiu tik masines bibliotekas ir jų įtaką, keliant miesto ir kaimo gyventojų, išsilavinimo lygį: 1939 m. Lietuvoje buvo tik 118 valstybinių bibliotekų su kelių šimtų tūkstančių knygų fondu, kurios turėjo apie 14 tūkst. skaitytojų. 1981 m. Tarybų Lietuvoje buvo 2142 masinės bibliotekos su 315 mln. knygų ir žurnalų fondu, kurios turėjo daugiau kaip 1,5 mln. skaitytojų.

Mes neturime kurio nors vieno apibendrinančio rodiklio, kuriuo būtų galima išreikšti gyventojų kultūrinio lygio dinamiką. Tačiau apie tai daug pasako ir tokie skaičiai: per paskutiniuosius tris dešimtmečius (nuo 1950 iki 1978 m.) žurnalų ir kitų periodinių leidinių metinis tiražas pakilo nuo 1,6 mln. iki 44 mln.; laikraščių nuo 117 mln. iki 418,3 mln., knygų nuo 8,1 mln. iki 18,4 mln., jų tarpe grožinės literatūros knygų nuo 1,9 mln. iki 7,4 mln. egzempliorių.

Labai reikšminga, kad šitaip išaugę knygų tiražai jau seniai neapatenkina respublikos gyventojų kultūrinio, dvasinių poreikių. Rašytojo Vytauto Sirijos geros žodžiais tariant, prieš karą 700 egz. tiražas eilėraščių knygai buvo didelis, o 5 tūkstančiai romanui — milžiniškas; prieš karą knygų leidimo bendrovės neturėjo masinio skaitytojo. Dabar grožinės literatūros kūriniai, kurie išleidžiami trisdešimt, keturiasdešimt tūkstančių ir net didesniu tiražu, tapo deficitinė preke.

Pirmasis pokylis, pirmasis koncertas

Kada įvyko pirmasis pokylis? Dalyvaujant daugybei svečių, griežiant muzikai, šokant poroms? Kronikininkai teigia, jog pirmasis toks pokylis įvyko 1285 m., per Prancūzijos karaliaus Karolio VI vestuves su Izabele Bavariete. Pagal tuometinę tvarką ir etiketo taisyklės kavalieriams buvo draudžiama pir miems pakviesti damos šokiui. Reikėjo laukti, kol dama lengvu išties tos rankos gestu pakvies kavalierių. Šios taisyklės galiojo ir princėms, ir kitoms kilmingoms damoms. Tačiau jos galėjo pakviesti šokiui tik labai garbų kavalierių, nors jis būtų senis, visai nemokėtu

Labai svarbus krašto kultūros rodiklis, kartu ir vienas pagrindinių ekonominės ir kultūrinės pažangos veiksnių, yra kvalifikuotos inteligentijos gausumas. Tarp Pirmojo ir Antrojo pasaulinių karų Lietuvoje pagausėjo šios kategorijos inteligentų gretos. Čia didžiausią vaidmenį suvaidino Kauno universitetas, kuris buvo įsteigtas pažangių mokslininkų iniciatyva.

Tačiau kai ketvirtojo dešimtmečio pradžioje (1932 m.) studentų skaičius Kauno universitete pasiekė 4,5 tūkst., buržuazinės viršūnės pradėta kalbėti apie inteligentijos perteklių. Nuo tada studentų skaičius Lietuvos aukštosiose mokyklose pradeda mažėti. 1939 m. Kauno universitete mokėsi tik 3 tūkst. studentų, o iš viso Lietuvoje — 3,9 tūkstančiai. Apskaičiuota, kad per visą buržuazinės santvarkos laikotarpį aukštąjį mokslą baigė 5 tūkst. asmenų.

Atkūrus tarybinę santvarką, Lietuvoje buvo iš viso apie 7 tūkst. specialistų, baigusiu aukštąjį mokslą.

1960 m. Tarybų Lietuvos aukštosiose mokyklose jau mokėsi 26,7 tūkst. studentų, t. y. beveik septynis kartus daugiau negu paskutiniaisiais buržuazinės santvarkos metais. Tačiau ir tokie spartūs kvalifikuotų specialistų ruošimo tempai dar nepatenkino augančių liaudies ūkio poreikių: pagal studentų skaičių, tenkančių 10 tūkst. gyventojų. Tarybų Lietuva dar atsiliko nuo sąjunginio vidurkio (TSRS — 111 studentų, Lietuva — 95).

Per paskutiniuosius du dešimtmečius studentų mūsų respublikos aukštosiose mokyklose padaugėjo iki 70 tūkst., ir dabar pagal studentų skaičių 10 tūkst. gyventojų Lietuva užima antrą vietą šalyje, viršydama sąjunginį vidurkį 1981 metais: TSRS — 197, RTFSR — 219, Lietuvoje — 205. Pokario metais respublikos aukštosios mokyklos paruošė apie 190 tūkst. specialistų, o specialiosios vidurinės mokyklos apie 340 tūkst. asmenų. Tad per labai trumpą laikotarpį Tarybų Lietuvoje paruošta daugiau negu pusė milijono specialistų su aukštuoju ir specialiuoju viduriniu išsilavinimu.

Tarybinės santvarkos metais sukurtas intelektualinis potencialas yra vienas reikšmingiausių Tarybų Lietuvos kultūrinio laimėjimų, kuris žymiu mastu lėmė ir lemia mokslo, literatūros ir meno, visu mūsų socialistinės kultūros sferų sparčią pažangą ir klestėjimą.

Štai dabar mes turime daugiau kaip 145 tūkst. mokslo darbuotojų; prisiminkime, kad prieš karą jų buvo tik apie 500.

Akad. Vladas Niunka

šokti.

Ką pasakoja kronikininkai apie koncertus?

Pirmasis viešas koncertas įvyko 1716 m. sausio 2 d. Paryžiaus operoje. Pabrėšime — viešas, tai yra toks, į kurį galėjo patekti kiekvienas norintis, nusipirkęs bilietą. Šią aplinkybę reikia turėti galvoje, nes koncertai — muzikantų, dainininkų, šokėjų — visokiausiems valdovams buvo rengiami dar antikos laikais, prieš mūsų erą. Bet tokiuose koncertuose galėjo dalyvauti tik dvariškiečiai ir kilmingi svečiai. Viešus koncertus galėjo lankyti visi, kas tik galėjo užmokėti

4

Tai mums visiems rūpi

Įpusėjo tretieji vienuoliktojo penkmečio metai. Uždaviniai, keliami Tarybų Lietuvos pramonei ir žemės ūkiui, yra dideli. Vien šiemet Lietuvos darbo žmonės įsipareigojo 86 procentus Lietuvos nacionalinių pajamų prieaugio gauti padidinus darbo našumą, bendrosios žemės ūkio produkcijos gamybą reiks padidinti 11,3 procentais. Reikės atiduoti naudojimui daug svarbių dar tebestatomų objektų. Visa tai įvykdyti nėra lengva. Demografinė situacija Lietuvoje, kaip ir daugelyje išsivysčiusių kraštų, nieko gero nežada. Vadina si, išeitis viena — visi privalo dirbti ne bet kaip. Partija ragina bendram labui kuo plačiau pasitelkti visus įmanomus ekonomikos efektyvumo didinimo rezervus, taupiai naudoti žaliavas, energijos išteklius, dirbti organizuotai, drausmingai ir kūrybiškai, nepažeidinėti darbo drausmės. Dauguma dirbančiųjų būtent taip ir elgiasi. Tačiau rezervų darbui gerinti yra — tai akivaizdžiai parodė darbininkų ir kolūkiečių reakcija į partijos iškeltus uždavinius.

O kaip komentavo šiuos įvykius mums priešiškos buržuazinės propagandos priemonės? Taip; kaip visada — eiline melo ir šmeižtų kampanija. Vieni buržuaziniai propagandistai tvirtina, esą Tarybų Sąjungos ekonomika primena kortų namelį, kuris tuoj tuoj turi sugriūti, todėl naujomis priemonėmis tikimasi šį procesą sustabdyti. Kiti tvirtina, esą Tarybų Sąjunga engianti savo darbininkus ir tuo tikslu bandanti įvesti Teiloro "prakaito sunkimo" sistemą. Treti šaukia, esą mūsų šalis didinanti savo ekonominį pajėgumą, tuo pačiu — ir karinį pajėgumą, o tai geruokai Vakarams nesibaigs. Kaip matome, įvairiausių nuomonių gana daug, tačiau vienu klausimu sutinka visi propagandistai — tarybinei liaudžiai, girdi, tai nieko gero neduos... Naujos priemonės, girdi, sukels darbininkų pasipriešinimą, viliasi mūsų oponentai.

Ta proga pažvelkime į Tarybų Lietuvos spaudą — ką gi rašo būtent darbo žmonės mums rūpima tema?

Joniškio rajono laikraštis "Tarybinis balsas" šių metų kovo 1 dieną numeryje išspausdinto prekybos bazės vairuotojo J. Remeikos laišką "Pagaląskime ginklus prieš blogį". Autorius rašo, kad šiuos "ak-

nemažą kainą už įėjimo bilietą. Beje, tada reikėjo mokėti ne tik už įėjimą, bet ir išėjimą, nesulaukus oficialios koncerto pabaigos (jei jau atėjai — kentėk).

17,17 m. gruodžio 10 d. Paryžiaus muzikos akademijos direkcija gavo karaliaus leidimą (10 metų) rengti viešus koncertus ir pokylis. Tačiau leidimas buvo duotas su sąlyga: solidi pajamų dalis turėjo būti pervadama į karaliaus išdą.

Iš pradžių šių renginių lankytojų buvo ne tiek daug, todėl ir žiūrovai, ir atlikėjai tildavo scenoje. Koncertams išpopuliarėjus, pastebimai išaugus žiūrovų skaičiui, kėdės nuo scenos buvo perkeltos, ir žiūrovai visiems laikams persikėlė į parterį.

O štai koncertai po atviru dangumi irgi pradėti organizuoti praėjusio šimtmečio viduryje. Vienas šių koncertų iniciatorių buvo garsusis kompozitorius Johanas Strausas.

Parengė

V. Roščiačovskis

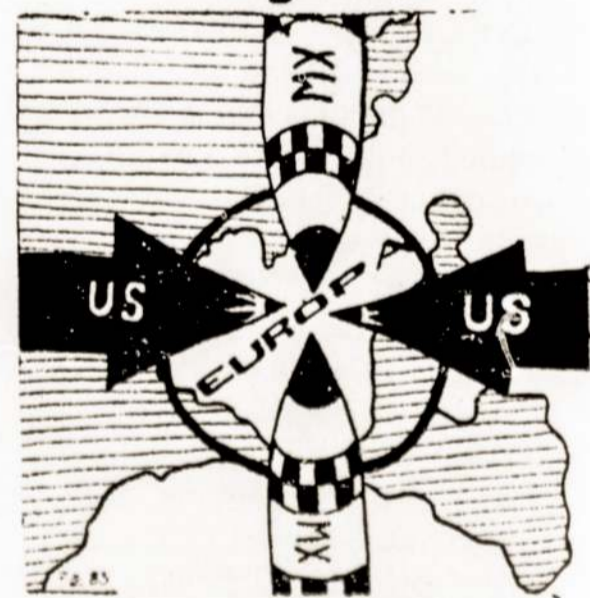
tualius reikalus gerai supranta kiekvienas sąmoningas žmogus ir teisėtai piktinasi įvairiomis negerovėmis". Toliau Julius Remeika konkrečiai nurodo, jog Joniškio šiltnamyje nusipirkti gėlių galima tik darbo laiku, nes vėliau į jį nepakliūsi. Vadinas dabartinė darbo tvarka neatitinka reikalavimų ir tiesiog trukdo tiek privatiems asmenims, tiek organizacijoms bei įmonėms. Toliau autorius labai griežtai pasisako prieš alkoholio mėgėjus, tinginius, bei spekuliantus. Problemų dar nemaža, baigia autorius ir ragina visuomenę kuo greičiau jas išspręsti.

O štai laikraščio "Tarybinė Klaipėda" net keturiuose vasario mėnesio numeriuose buvo rašoma apie vienos savaitės darbo eiga Komunalinio ūkio projektavimo instituto Klaipėdos skyriaus rūmų statyboje. Apatarime dalyvavę darbuotojai vieningai pažymėjo, jog statybininkų darbo drausmė šiame objekte tikrai nepriekaištinga, tačiau sutrikimų ir darbo organizavimo nesklandumų visgi būta. Kodėl? — į šiuos klausimus darbininkai, inžinieriai, visi suinteresuotieji asmenys ir atsakė laikraščio publikacijų aptarime, numatė konkrečias priemones problemoms išspręsti. Tokių publikacijų šiandien mūsų spaudoje labai daug. Tarybiniai žmonės puikiai supranta, jog nuo to, kaip jie dirbs, priklausys, kaip jie gyvens. Mūsų ūkis todėl ir vadinamas liaudies ūkiu, jog kiekvienas plietis yra šio turto šeimininkas. Pasiekti, kad šitie žodžiai neliktų skambia frazė, kad kiekvienas mūsų taptų tikru šeimininku, mokančiu efektyviai dirbti ir racionaliai naudoti išteklius — toks yra pagrindinis ir ilgalaikis Tarybų šalies uždavinys, nuo kurio sprendimo ir priklausys tarybinių žmonių gerovės augimo tempai. Štai kodėl tai rūpi visiems.

Kazys Bagdonavičius

— JAV pasieniečiai prie Meksikos sienos praneša, kad per pastaruosius 12 mėnesių sulaukė milijoną meksikiečių, bandžiusių pereiti sieną į JAV.

Karikatūristo žvilgsniu

Pentagono taktikams. Zdeneko Zeimo (Vilnius) pieš.

AFORIZMAI

Egoizmas net seniausias draugus padaro negailestingus. G. Keleris
Draugystė — tai gražiausia ką vienas žmogus gali duoti kitam.

M. Gorkis

Daug kilniau pripažinti savo klaidą, negu žengti nepataisomą žingsnį.

L. Tolstojus

Gyvenime galima klysti, kai nežinai, kas yra gera ir kas bloga. Bet vieną kartą tai supratus, niekada nebesuklysi.

V. Pratokinas

Vilnius, 1983 spalio 27

KULTŪRINIS gyvenimas

Bulgarai prisimena J. Basanavičių

Lankantis daktaro Jono Basanavičiaus gyventose Bulgarijos vietose, buvo įdomu išsiaiškinti, ar ten dar prisimenamas jo vardas.

J. Basanavičius Bulgarijūnų nvyko 1899 m. baigęs Maskvos universiteto medicinos fakultetą, ir gyveno joje 25 metus. Per ketvirtį amžiaus jis daug nuveikė ne tik sanitarijos srityje, bet ir etnografijos, archeologijos, antropologijos moksluose.

Atvykę į Varną ėmėm ieškoti dr. J. Basanavičiaus vardu pavadintos gatvės. Užsukę į miesto centre esančios srities ligoninės kiemą, užkalbinome pirmą sutiktą seselę. Teiraujamės J. Basanavičiaus gatvės, ji patikslina ar daktaro J. Basanavičiaus ir nuoširdžiai nurodo, koku autobusu mums ją pa-

siekti.

Užkalbinta viename šios gatvės kieme šeiminkaujanti senutė aiškina, kad jų gatvė pavadinta miesto gydytojo vardu.

Paėję J. Basanavičiaus gatve, grįžtame į miesto centrą ir užsukame į istorijos ir meno muziejų. Jo gidai paaiškino, kad iki 1963 m. dabartiniuose muziejaus rūmuose buvo vidurinė mokykla. Muziejui pradžia davė J. Basanavičiaus surinkta ir į šiuos rūmus perkelta archeologinių radinių kolekcija, kurią jau tada sudarė per 80,000 eksponatų. Dalis jų ir šiandien čia išliko.

Iš muziejaus patraukėme į Pajūrio krantinės parką, kuris buvo pradėtas kurti J. Basanavičiaus iniciatyva ir rūpesčiu. Parke užkal-

biname vieną jo darbuotojų. Pusamžis vyriškis mums pasakoja, kad šį parką projektavo ir pradėjo rengti daktaras Jonas Basanavičius (bulgariškai—Ivan Bassanovič).

Važiuojant iš Auksinių Smilčių kurorto link Varnos, maždaug pusiaukelėje, iškilę daugiaaukščiai sanatorijos "Družba" korpusai. Rodydama juos mūsų gidė aiškino, kad šioje vietoje J. Basanavičius XIX a. pabaigoje įsteigė pirmąsias gydyklas, poilsio namus — taip pradėjo kurtis Varnos kurortas.

Sofijos universiteto bibliotekoje domėjomės joje esančiais liuanistiniais leidiniais. Radome ir 1919 m. lietuvių kalba išleistą J. Basanavičiaus knygelę "Levas lietuvių pasakose". Susikūrus savarankiskam Medicinos institutui, dalis gamtos ir medicinos knygų iš universiteto bibliotekos buvo perkeltos į institutą. Anot bibliotekos darbuotojų, kai kurios J. Basanavičiaus Bulgarijoje išleistos knygos irgi buvo perkeltos į Medicinos instituto biblioteką.

Praėjo 80 metų, kai dr. J. Basanavičius iš Bulgarijos grįžo į Lietuvą, bet jo darbai ir dabar ten nepamiršti.

Stanislovas Stasaitis

TEGU

Zinau, tau džiaugsmą padovanoti, nors ir norėčiau—nebegaliu: išblaškė metai ilgi, audroti, nuplaukė gūbės liūdnu keliu.

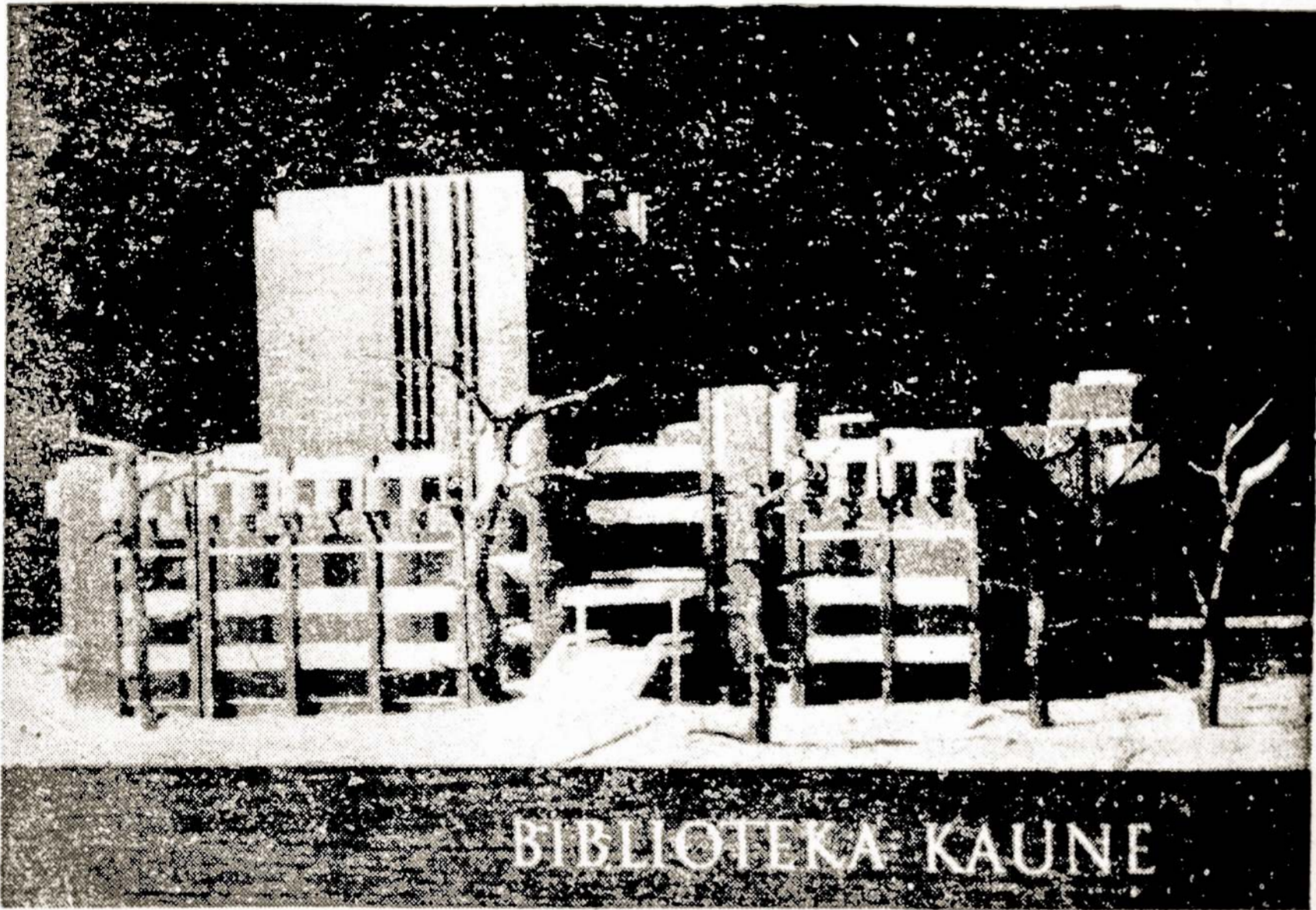
Zinau, paguosti tave nelengva, kai leidžia ūglį kančia širdy, kai, atidarius žvaigždėtą langą, lakštingalėlės negirdi.

... Pamiršk likimo įrėžtą skriaudą, padangėj paukštį juodais sparnais, Tegu nors šiandien klevai nerauda ties upės vingiais mėlynais.

Tegu ši rytą tau saulė teka kaip rožės žiedas sodė žaviai. o aš padėsiu gėlę ant tako, kuriu tu vaikštai ar praėjai . . .

Pranas Raščius

Biblioteka Kaune

Kaunas nelepinaamas kultūrinės paskirties pastatais, todėl daugelis kauniečių su smalsumu stebi Žaliakalnyje, liūdnei pagarsėjusio šokių paviljono vietoje, sparčiai augančią miesto viešąją biblioteką. Projekto autoriai — architektas B. Zabulionis, konstruktoriai A. Kazlauskas, S. Cesnavičius. Stato antra statybos valdyba (darbų vykdytojas L. Bernotas). Biblioteka bus baigta 1985 metais, tuomet turėtų būti sutvarkytos jos prieigos. Ažuolyno šlaite įrengtos apžvalgos aikštelės. Bibliotekoje tilps 1,8 mln. tomų knygų, ji aptarnaus 290 tūkst. skaitytojų per metus. Ja naudosis ne tik kauniečiai. Kaip metodinis centras, biblioteka aprūpins knygomis Kauno, Jėnavos, Ukmergės, Prienų, Alytaus, Lazdijų, Vilkaviškio, Sakių rajonų gyventojus.

Apibendrintų, lakoniškų formų raudonplytį statinį prisimename iš ankstesnių publikacijų spaudoje. Mat projektuota jau 1971 metais, o tik po dešimties metų, paskyrus lėšas statybai, buvo padaryti darbo brėžiniai. Per tuos metus pasikeitė ir paties architekturo požūris. Todėl buvo iš dalies pakeisti fasadai (saugyklos fasade panaikinti pilonai), aiškesnes formas įgavo laiptinės, pagrindiniai lauko laiptai. Užlipę jais, lankytojai pateks į pirmąjį Vilnis, 1983. spalio 27

aukštą, kuriam bus fonoteka, natūraliniai fondai, perklausų patalpa, audiovizualinė skaitykla. Antrame aukšte bus galima naudotis periodikos, meno ir literatūros skaityklų, bibliografinės informacijos paslaugomis. Du aukštus jungiantį vestibulį galima pritaikyti ir kaip darbo patalpą. Trečiame aukšte suprojektuotos liuanistinės literatūros, retų knygų, gamtos mokslų ir techninės literatūros skaityklos, knygų išdavimo katedra. Skaitytojams skiriama ir dalis cokolinio aukšto, kur bus 200 vietų auditorija ir foje su parodų sale.

Kitoje pastato dalyje bus visos pagalbinės patalpos bei tarnybos. Knygų saugykla numatoma pastato centre, šešių aukštų bokšte. Projektuojant daugiausia diskusijų kėlė saugyklos aukštis. Daug apie tai mąstė ir architektas, prieš pasirinkdamas dabartinį sprendimą. Beveik visose bibliotekose taikomi du pagrindiniai saugyklų komponavimo būdai: saugykla-bokštas ir horizontali saugykla, esanti rūsyje po skaityklomis. Antrasis variantas racionalesnis — patogiau knygas pristatyti į bet kurią skaityklos vietą, — tačiau turi ir daug neigiamybių: požeminėse saugyklose sunku sudaryti knygoms reikalingą

mikroklimatą, čia susikaupiančios dulkės, slogus oras kenkia darbuotojų sveikatai. Reikalinga gera ventiliacija ir (veikiantys!) oro kondicionieriai. (Pavyzdžiui Alma Atos, Novosibirsko biblioteku knygų saugyklose yra tokie įrengimai, tačiau jie visu pajėgumu nefunkcionuoja, dėl to personalui sunku dirbti.). Be to, saugyklos po skaityklomis užima didelį plotą (Tartu universiteto biblioteka išsiskleidusi visame kvartale). Nedideliais ažuolais, kuriuos reikia išsaugoti, apsidintas sklypas Žaliakalnyje davė akstiną pasirinkti bokštinę knygų saugykla.

Daug galvota ir apie interjerą. Efektingai išspręstas vestibulis ir avansalės su knygų išdavimo katedra. Atštuonkampė, laiptais kylanti auditorija sumaniai įkomponuota į kvadratinį kolonų tinklą. Jaukios skaityklos, iš kurių per didelius langus atsiveria Ažuolynas, tolyje matyti Nemuno šlaitai. Netgi koridoriai, nišose ritmiškai išdėstyti langus, neatrodys ilgi ir nuobodūs. Padaryti detalūs pakabinamų lubų, vestibulio švieslangio, durų, turėklų brėžiniai. Norėtusi tikėti, kad jie neliks tik popieriuje, o įgaus konkrečias numatytas formas. Algimantas Kančas

Padrikę nuotraukos . . . Realybę apima pasaka. Pasaka, kuri buvo realybė: Saulės spinduliai skverbias Pro medžių viršūnes, Beldžias į langus, žadina svieta, Paukščiai čiułba už kelio miške, Bitės zuja pievoj prie sodo, Lydeka plekštelną tyliam Nemune, Arklių kanopos klapsi Aplink maniežą už kluono, Sutartinės atgriaudžia Iš tolimo kaimo.

Padrikę nuotraukos . . . Pasaka laimės ir skausmo: Varpų skambesys, Vestuvių klegesys, Krikštynų džiaugsmas, Sermenų rūda. Atsiskyrimas.

Padrikę nuotraukos . . . Diena eina vakarop, Saulė slepiasi už stogų, Šešėliai atslenka per gatve. Vaizdai maišosi ir blunka, Garsai keičias. Realybė stelbia kas buvo.

Padrikę nuotraukos . . . Vienišos tūno.

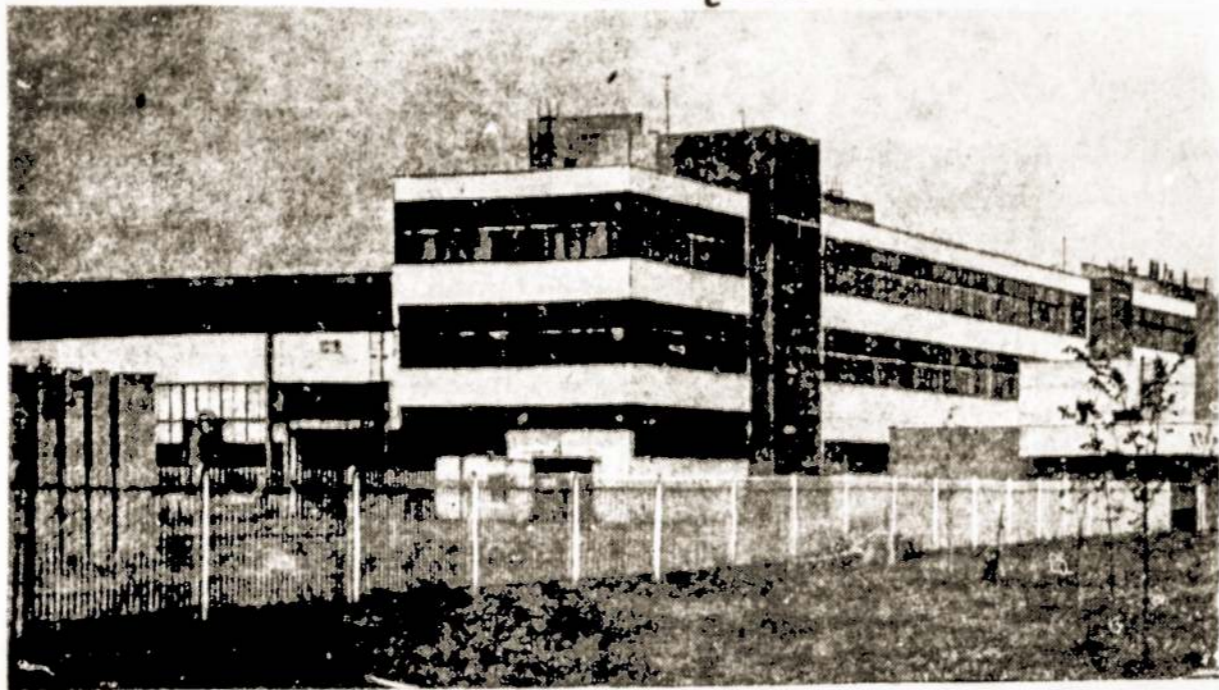
J. Skema

FILMAVIMO AIŠKTELE

Klaipėdos senamiesčio gatvės šią vasarą buvo pasidabinusios palmėmis, vynuogėmis ir kitais pietietiškais atributais. Spalvingais senoviškais automobiliais čia važinėjo skrybėliuoti keleiviai . . . Tai buvo "Mosfilmo" kino studijos režisoriaus B. Mansurovo vadovaujama kūrybinė grupė pajūrio mieste filmavusi naują spalvotą meninę juostą "Žėrintis pasaulis" pagal to paties pavadinimo A. Grino romaną.

Nedidelis Kauno "Inkaras" virto didele įmone

Naujasis "Inkaro" gamybinis korpusas

Lietuvoje nuo seno buvo gana populiaru guminė avalynė, gumuotos medžiagos lietai, įvairūs kultūrinės-buitinės paskirties bei techniniai gumos gaminiai. Visa ši produkcija buvo importuojama iš užsienio. Kaip tik dėl to užsienio verslininkai, ieškodami vietos, kur būtų galima pelningai investuoti kapitalą, nusprendė statyti Kaune gumos fabriką. Pigi darbo jėga, išsiterėję iš vyriausybės pažadai padidinti muitą importuojamiems gumos gaminiams turėjo užtikrinti didelį pelną, o lengvatos perkant importines žaliavas leido pervežti be didesnių apribojimų kapitalą į užsienio bankus. Žios sąlygos daugiausia ir lėmė naujos pramonės šakos atsiradimą Lietuvoje.

Fabrizo statybos iniciatoriais buvo stambūs užsienio kapitalistai, turėję savo įmones ir urmo prekybos sandėlius Rygoje, Lodzėje bei kituose miestuose, laikę indėlius Anglijos ir Amerikos bankuose.

Siekiant užmaskuoti užsienio kapitalo skverbimąsi į Lietuvos pramonę, buvo sudaryta akcinė bendrovė "Inkaras", į kurios steigėjus įtraukta ir keletas vietinių verslininkų.

1932 m. rugsėjo 27 d. Kauno pakraštyje, Veršvos kaimelyje, buvo padėtas kertinis akmuo gumos fabriko pastatui. "Statomas fabrikas, kuris apaus visą Lietuvą", — rašė to meto spauda. Statybos ir montavimo darbai baigti 1933 m. birželio mėnesį. Kapitaliniai įdėjimai sudarė apie 1,5 mln. litų. Tais laikais tai buvo didelis fabrikas. Paleidimo metu jame dirbo apie 300 darbininkų, o dirbant pilnu pajėgumu jų skaičius padidėdavo iki 800. Tokių įmonių ne tik Kaune, bet ir visoje buržuazinėje Lietuvoje buvo nedaug. Gamybai vadovavo specialistai iš Anglijos, Vokietijos, Čekoslovakijos, Latvijos. Pagrindinių profesijų darbininkai buvo atvežti iš Rygos gumos fabriku.

Kaučiukas ir kitos gumos mišinių sudedamosios dalys buvo importuojamos iš užsienio. Gamybai reikėjo nemaža trikotažo ir tekstilinių medžiagų, todėl buvo pastatytas savas tekstilės cechas. Tai sukėlė tekstilės tiekėjų nepasitenkinimą, nesutarimus akcininkų tarpe.

Todėl 1937 m. greta "Inkaro"

buvo pradėtas statyti antras gumos gaminių fabrikas, įsteigta akcinė bendrovė "Guma", kuri numatė gaminti analogišką produkciją. 1938 m. gegužės mėnesį naujas, geriau įrengtas, moderniškasis fabrikas "Guma" pradėjo darbą. Tarp šių dviejų gamyklų prasidėjo aštri konkurencinė kova, užsitęsusi iki jų nacionalizavimo 1940 m.

Vidaus rinkos poreikiai buvo riboti. Dėl perprodukcijos gamybą dažnai tekdavo stabdyti, mažinti darbininkų skaičių. Dar 1935 m. pradžioje "Inkaras" pasirašė sutartį su belgų firma dėl gaminių eksporto 1939 m. vasarą pradėjo eksportuoti į užsienį savo avalynę ir "Guma". Tačiau gumos gaminių eksportas didesnio masto neįgavo ir negalėjo išspręsti perprodukcijos problemos.

Bloga ventilacija, menkai apšildomi cechai, sunkus rankų darbas, mažas atlyginimas, sezoninis darbas, bėteisė padėtis, nuolatinė atleidimo iš darbo grėsmė kėlė darbininkų nepasitenkinimą esama padėtimi. Vadovaujami Lietuvos Komunistų partijos, jie organizavosi kovai už savo teises, kėlė ne tik ekonominius, bet ir politinius reikalavimus, rengė streikus.

1940 m. atkūrus Lietuvoje tarybinę santvarką, "Inkaro" ir "Gumos" fabriku darbininkai aktyviai dalyvavo nacionalizuojant gamyklas, įtvirtinant jauną Tarybų valdžią bei įgyvendinant kitus socialistinius pertvarkymus. Abiejų fabriku darbuotojai vieni pirmųjų Lietuvoje įsijungė į socialistinį lenktyniavimą ne tik tarpusavyje, bet ir su brolišku respublikų giminingomis įmonėmis.

Didžiojo Tėvynės karo metais vokiečiams okupavus Kauną, "Inkaras" buvo uždarytas, įrengimai perkelti į greta buvusį "Gumos" fabriką, o patalpos paverstos garažu. Bėgdami fašistai "Gumos" fabriką susprogdino.

1944 m. išvadavus Kauną, prie dar smilkstančių "Gumos" griuvėsių susirinko grupė darbininkų ir, vadovaujami inžinieriaus L. Mackevičiaus, pradėjo vežti įrengimus iš griuvėsių į tuščias "Inkaro" patalpas.

Greitu laiku buvo atstatyta katilinė, paleista 500 AJ garo mašina

KLAIPĖDOS "BALTIJA" PASTATĖ DIDŽIULI LAIVĄ

Pernai "Baltijos" laivų statyklos kolektyvas iškilmingai palydėjo į jūrą žvejybinį tralerį "Morianą" — pirmasis naujos konstrukcijos laivas, kurį klaipėdiečiai pastatė Kaspijos jūros baseino gamybiniam žuvies pramonės susivienijimui.

Keliolika mėnesių statytojų brigados montavo šį jūros galiūną. Projektuotojai pasistengė pritaikyti traleryje kuo daugiau techninių laivų statybos naujovių.

Įtemptai ir kūrybingai pasidarbovo visas imonės kolektyvas, atlikdamas sudėtingą Kaspijos žvejų užsakymą. Su "Morianą" tą sykį atsisveikino ne visi. Į bandomąjį reisą jūron drauge su žvejais išplaukė ir grupė patyrusių statyklos specialistų. Domėjosi, kaip veikia tralerio mechanizmai, fiksavo žvejų pastabas ir pasiūlymus, kurie padėtų ateityje statyti dar geresnius laivus.

Iš Kaspijos jūros sugrįžusius statyklos atstovus bendradarbiai apibėrė klausimais. Kaip sekėsi "Morianai" žuklės rajone, ar patenkinti jų darbu žvejai? . . . Laivas neapvyklė lūkesčių. Jau po savaitės žvejai pasiekė, o vėliau ir viršijo projekte numatytą žvejybos užduotį. "Morianos" kapitonas M. Bžedugovas Astrachanės uoste atsisveikindamas

mas tvirtai paspaudė ranką brigadininkui S. Kazilioniui, paprašė visos igulos vardu padėkoti statyklos kolektyvui už puikų tralerį.

Ko gera, tai nebuvo visiems įprastas šeimininkų mandagumas, kuriuo palydimi svečiai. Originali naujojo tralerio konstrukcija iš pagrindų skyrėsi nuo ankstesniųjų "Baltijos" statyklos laivų, tačiau klaipėdiečiams pavyko įkūnyti metale projektuotojų sumanymus. Automatiiniu režimu patikimai dirbo mašinų skyriaus įrengimai, elektros žybsnių paviliotą žuvų nesustodami kėlė į denį galingi siurbliai. Įgula gerai įvertino tobulesnę žuvų paieškos aparatūrą, talpesnius triumus, mechanizuotas prezervų gamybos, sudymo linijas.

"Morianą" šiuo metu vagoja Kaspijos vandeniu, o "Baltijos" statyklos stapeliai nestovėjo tušti. Žvejybos traleris "Astrachanskij" priglūdo prie krantinės, jame dabar verda darbas. Baigiamos apdailinti patalpos, triumuose bandomi įrengimai, kajutėse jau sumontuoti baldai. Laivų statytojų brigados, kurioms vadovauja V. Šumilovas, J. Tolstovas, S. Rudys, K. Krencius, kiti pagarsėję statyklos brigadininkai, viršija planuose numatytą darbų programą.

G. Pilaitis

Naujasis žvejybos traleris.

A. Jonačio

su elektros generatoriumi ir pradėta tiekti elektros srovė ne tik fabriko reikalams, bet ir miesto įstaigoms bei organizacijoms. "Inkaras" buvo viena pirmųjų įmonių, pradėjusių dirbti išvauduotame Kaune. Jau 1945 m. pradžioje buvo pradėta gaminti guma padams bei kai kurie techniniai gumos gaminiai atstatomiems respublikos fabrikuams, o rugpjūčio mėnesį buvo pagamintos pirmosios poros guminės avalynės.

Nors sunkumų buvo daugybė, fabriko atstatymo darbai vyko labai sparčiai. 1947 m. buvo viršytas prieškarinės gamybos lygis, o 1948 m. "Inkarui" perduotas nedidelis avalynės fabrikas, kurio bazėje buvo suorganizuota odinės ir kombinuotos avalynės su privulkanizuotais padais gamyba karštos vulkanizacijos metodu. Kaliošai, botai, batai, krepšinio ir teniso bateliai buvo klijuojami rankomis ant juostinių konvejerių. 1955 m. avalynės gamyba karštu vulkanizacijos metodu, kaip morališkai pasenusi, buvo nutraukta ir pradėta gaminti kambarinė avalynė naujais agregatais AGV bei odinė avalynė siūtais rantiniais padais.

Gamykla buvo ne tik plečiama, bet ir rekonstruojama: keičiami mediniai stogo perdengimai, statomos naujos gamybinės bei pagalbinės patalpos, montuojami nauji įrengimai. Specializavus gamybą, odinės avalynės cechas buvo per-

duotas fabriku "Raudonasis Spalis" ir atlaisvintame plote pradėta gaminti formuota guminė avalynė, o 1964 m. ėmė veikti naujas techninių gaminių cechas. Ypač reikšmingi kolektyvui buvo VII ir IX penkmečių metai: pastatytas naujas parduotuvės cechas, sandėliai, administracinis korpusas su medpuntu, valgykla, atiduoti naudojimui nauji sportinės guminės avalynės gamybos pajėgumai, pradėta naujų korpusų statyba.

Šiuo metu "Inkaras" — specializuota sportinės guminės avalynės gamybos įmonė. Avalynė sudaro apie 80% prekinės produkcijos. 70% avalynės formuojama presais, o 30% liejama spaudimu. Gamykla taip pat gamina gana plataus asortimento techninius gumos gaminius, klijus avalynės fabrikams, izoliacinę juostą bei daug kultūrinės ir buitinės paskirties gaminių. Tenkinant respublikos žemdirbių poreikius, šiais metais pradėta gaminti guminius aulinius batus.

Sajunginėje meno taryboje kasmet patvirtinama 12-15 naujų sportinės guminės avalynės modelių, kurių daugiau kaip 70% būna įvertinami "labai gerai". Jie sudaro apie 30% visos gaminamos avalynės. Apie 20% prekinės produkcijos sudaro gaminiai su indeksu N.

Visa tai leidžia tikėtis, kad ir ateityje "Inkaras" bus viena pirmaujančių šios srities įmonių šalyje, kad jo produkcija patenkins ir reiklius pirkėjus. A. Bendoraitis
Vilnis, 1983 spalio 27

Naujos daržovių parduotuvės

V. Olševskio nuotraukoje: Parduotuvės "Sodyba" vaizdas.

Ne pirmi metai respublikinio pavaldumo miestų parduotuvės daržovėmis ir vaisiais aprūpina Vaisių ir daržovių ūkio ministerija. Su skaičiuota, kad kiekvienas respublikos gyventojas 1980 metais vidutiniškai suvalgė 78 kilogramus daržovių, o 1981 metais keturiais kilogramais daugiau.

Maisto programoje numatyta, kad 1990 metais turi būti išauginta ir parduota gyventojams daržovių 72 procentais, vaisių ir uogų — 26 karto daugiau negu 1980 metais.

Kiekvienas respublikos miestas, šalia kitų modernių parduotuvių, nori turėti gerų specializuotų parduotuvių. Jas turi Vilnius, Kaunas, Klaipėda, o štai Siauliuose vien šiemet atidarytos trys naujos daržovių parduotuvės. Didžiausia iš jų — "Agurkėlis" — įrengta šiaurinėje miesto dalyje — Vilniaus gatvės pradžioje. Prekybinių salių plotas gana didelis — 150 kvadratinį metrų. Tačiau beveik dar tiek pat erdvės užima pagalbinės patalpos, kur palaikoma reikiama temperatūra, kad daržovės šviežios ir sultingos patektų pirkėjui. Šioje parduotuvėje prekiaujama iš konteinerių. Tai patogiu ne tik pardavėjams, tiekėjams, bet ir

pirkėjams. Vienas pasirenka didesnę moliūgą, o kitas mažesnę.

Parduotuvė turi tris sales. Pačioje didžiausioje prekiaujama šviežiomis daržovėmis: agurkais, pomidorais, obuoliais, kopūstais, svogūnais, prieskoniniais augalais ir, žinoma, bulvėmis. Į sekančią salę atėjęs pirkėjas gali nusipirkti konservuotų vaisių ir daržovių. Dar žingsnelį žengę pirkėjai patenka į sulčių barą. Šis baras yra savotiška naujovė mieste. Iki šiol Siauliuose nebuvo atskiros salės, kurioje ir suaugę, ir maži galėtų išgerti gausių sulčių. O dabar kokių rūšių sulčių čia tik nėra! . . .

Svarą ir tvarką palaikyti čia nėra sunku. Visų pirma skoninga parduotuvės apdaila yra dar ir praktiška. Jos sienos padengtos dirbtiniu marmuru. Grindys taip pat patogios ir prekių vežimėliams stumti, ir konteineriams vežti, ir valytojai valyti.

Dabar Siauliai turi dešimt specializuotų vaisių ir daržovių parduotuvių. Jos jau dirba ir naujame Dainų mikrorajone. Štai šiemet arčiau gyvenamojo kvartalo įsikūrė daržovių parduotuvė "Sodyba". Į jas atkeliauja sodų ir daržų rudens gėrybės.

Zonė Siulienė

KNYGOS BŪSIMIEMS SPECIALISTAMS

Daugiau kaip šešiasdešimt vadovėlių naujaisiais mokslo metais papildys studentišku knygų lentyną. Ypatingas dėmesys, kaip pranešė Eltos korespondentei Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo

ministerijoje, šiuo metu skiriamas visuomenės mokslų leidiniams. Pagal naują programą ir metodiką išleisti mokslinio komunizmo, moksinio ateizmo, komunistinio auklėjimo ir mokymo vadovėliai. Giliau ir išsamiau studijuoti Komunistų partijos istoriją padės nauja TSKP istorijos chrestomatija, ku-

rią sudarė istorijos mokslų daktaras profesorius A. Marcelis. Pedagoginių institutų dėstytojus ir studentus pradžiugins naujos mokymo priemonės. Tai — K. Žukausko knyga "Liaudies švietimo raida Lietuvoje", redakcinės komisijos — A. Gučo, J. Laužiko, M. Lukšienės, V. Merkio, J. Vaitkevičiaus ir K. Žukausko — paruoštas veikalas "Lietuvos mokyklos ir pedagoginė-

se minties istorijos bruožai". Daug teigiamų atsiliepimų susilaukia A. Bagdono "Zoopsichologija" — pirmasis šios srities vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams lietuvių kalba. Būsimieji techninių mokslų specialistai knygynuose galės išgyti V. Bogomolovo "Matematikos uždavinyną technikumams", R. Jasi-nevičiaus, V. Petrausko vadovėlį "Analoginės ir hibridinės skaičiavimo mašinos".

Greta pagrindinių vadovėlių, išleidžiamų Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos rūpesčiu, kiekviena aukštoji mokykla ruošia studentams įvairius leidinius ir savo jėgomis: brošiūras, praktinių užsiėmimų bukletus, mokymosi planus. Štai, pavyzdžiui, vien tik VVU fakultetų bibliotekas šiais metais papildys 500 pavadinimų pagalbiniai leidiniai. Iš viso šiuo metu aukštųjų ir specialiųjų vidurinių mokyklų bibliotekų fonduose jau yra apie 2 milijonus 360 tūkstančių vadovėlių. **Is K.T.**

Beveik pusė Siaulių "Verpsto" fabriko numezgamo trikotažo skiriama vaikams. Šiemet jiems mezgama 34 modelių kostiumėliai, suknelės, džemperiai ir kiti gaminiai. Kasmet trys ketvirtadaliai vaikiško trikotažo pakeičiamas naujais modeliais. Dvidešimt naujų modelių dailininkai jau paruošė ateinantiems metams.

Nuotraukoje: Mazieji šiauriečiai demonstruoja 1984 metų trikotažo modelius. A. Dilio nuotrauka

70 tūkstančių į aukštąsias mokyklas

Naujieji mokslo metai plačiai atvėrė ir respublikos aukštųjų mokyklų duris. Po įdomių ir turiningų vasaros atostogų į auditorijas susirinko beveik 70 tūkstančių jaunuolių ir merginų. Daugiau kaip 13 tūkstančių iš jų aukštosios mokyklos slenktį peržengė pirmą kartą. Respublikos studentų šeimą papildė tūkstantis mokslo pirmūnų — medalininkų, 1250 jaunuolių ir merginų atvyko semtis aukštojo mokslo su ūkių, imonių, karinių dalinių siuntimais.

Pažymint naujųjų mokslo metų pradžią visose aukštosiose mokyklose įvyko iškilmingi susirinkimai.

Nuolat stiprėja aukštųjų mokyklų materialinė bazė, nauja aparatūra pasipildo mokslo ir mokymo laboratorijos, studentams leidžiama daug vadovėlių, pagalbinės literatūros. Naujuose puikiuose rūmuose šiuos mokslo metus pradeda Siaulių K. Preikšo pedagoginis institutas. Vilniuje pastatyta nauja Inžinerinio statybos instituto sporto salė, netrukus bus perduoti eksploatuoti Dailės instituto ir Pedagoginio instituto bendrabučiai, kyla naujas Vilniaus universiteto vivariumas. Nuo šių mokslo metų, kaip buvo pažymėta susirinkimuose, visos respublikos aukštosios mokyklos pradeda dirbti pagal naujas mokymo programas, sudarytas atsižvelgiant į naujausius mokslo

laimėjimus. Ypač didelis dėmesys skiriamas visuomenės mokslų dėstyti, komunistiniam jaunimo auklėjimui. Mokymo procesas ir toliau bus derinamas su konkrečiais liaudies ūkio uždaviniais, stiprės aukštosios mokyklos ryšys su gyvenimu.

Susirinkimuose dalyvavo vadovaujantys respublikos partiniai ir tarybiniai darbuotojai.

GRAŽU KVĖDARNOJE

Dar niekada taip gražiai nevežėjo gėlynai prie Silalės rajono Kvėdaros vidurinės mokyklos kaip šią vasarą. Žydėjo įvairiaspalvės astros, gladijолės, jurginai ir dar daugelis kitų gėlių. Visą vasarą moksleiviai, pedagogai, techniniai darbuotojai rūpestingai prižiūrėjo ne tik gėlynus, bet ir žaliosios vejos plotelius, didžiulį mokyklos tvenkinį, kuriame gyvena gulbių jora su penkiais gulbiukais.

KERAMIKOS GAMINIAI EKSPORTUI

Vilkaviškyje "Jiesios" dailiosios keramikos gamyklos Kybartų ceche ruošiamas didelė gaminių siunta eksportui. Dekoruoja Marija Auglienė ir Aldona Simokaitienė naujais dekoratyviniais piešiniais papuošė alaus ąsočius, gaminamus išsiųsti į Čekoslovakiją.

Kalniečiai — tai naujas miestas Kauno pakrastyje. Gerai suplanuoti jo mikrorajonai, patogiai išdėstyti gyventojų aptarnavimo centrai, poilsio zonos, išradingai panaudotas vietovės reljefas. Nors Kalniečių kūrėjai — architektai, projektuotojai, statybininkai naudojo vien tipinius stambia-plokščių gyvenamųjų namų bei visuomeninių pastatų projektus, jiems pavyko sukurti savitą ir išraiškingą architektūrinį vaizdą, suteikti kuo daugiau patogumų gyventojams. Didelei grupei darbuotojų, projektavusių ir statyusių Kauno miesto Kalniečių gyvenamąjį rajoną, paskirta šių metų TSRS Ministrų Tarybos premija.

Nuotraukoje: Kalniečių vaizdas.

K. Jurelės nuotrauka

SĖKMINGA IŠVYKA

Lietuvos kamerinis orkestras, vadovaujamas TSRS liaudies artisto prof. Sauliaus Sondeckio, viešėjo Vokietijos Federatyvinėje Respublikoje. Koncertuota penkiolika kartų įvairiuose miestuose, kartu su garsiais pasaulinio masto kolektyvais, kaip "Musici di Roma", Liono ir Vienos filharmonijos orkestrai.

Vilniečiai vežėsi keturias programas. Didžiausią pašėkimą turėjo programa, skirta italų muzikai —

A. Vivaldžio, L. Bokerinio, N. Paganinio, G. Rossinio kūriniai.

Spauda labai palankiai atsiliepė apie Lietuvos kamerinį orkestrą. Laikraščiuose pasirodė net toks palyginimas: ". . . kaip Romos virtuožai geriausiai savo laikais" . . .

Šiais metais vilniečiai yra pakviesti dalyvauti tarptautiniame vargonų muzikos festivalyje Suomijoje bei festivalyje Vengrijoje.

Atkreipė dėmesį į nedarniose šeimose augančius vaikus

Lietuvos TSR švietimo ministerijos kolegijos išplėstiniame posėdyje apsvaistytas klausimas dėl Lietuvos TSR švietimo ministerijos papildomų priemonių, kaip gerinti liaudies švietimo organų veiklą vykdant nepilnamečių globos ir rūpybos funkcijas, ir priimtas atitinkamas nutarimas. Šiame dokumente pažymėta, kad liaudies švietimo organai privalo išaiškinti visas nedarnias šeimas, turinčias vaikų ir neužtikrinančias jų priežiūros bei auklėjimo. Visų pirma privalo atkreipti dėmesį į girtaujančius sergančius alkoholizmu, amoraliai besielgiančius, teisėtvarką pažeidinėjančius bei nusikaltusius asmenis, taip pat psichinius ligonius, vienišas motinas ir daugiavaikes šeimas, kurios neužtikrina reikiamos vaikų priežiūros ir auklėjimo. Nutarime pavesta liaudies švietimo darbuotojams kartu su sveikatos apsaugos, socialinio aprūpinimo, vidaus reikalų organais, pasiteikiant visuomenines organizacijas, nuodugniai išnagrinėti šeimų, esančių sveikatos apsaugos įstaigų, socialinio aprūpinimo skyrių, vidaus reikalų organų, nepilnamečių reikalų inspekcijų įskaitoje, būklę. Jeigu šiose šeimose gyvenantiems vaikams neužtikrinama tinkama priežiūra ir auklėjimas, reikia juos nukreipti į ikimokyklinę įstaigą ir mokyklas-internatus. Nutarime numatyti būdai, kaip sutvarkyti nedarnių šeimų ir jose augančių nepilnamečių vaikų įskaitą ir reikalui esant, imtis griežtų administracinio poveikio priemonių. Reikia organizuoti reidus, įvairias kitas veiksmingas profilaktinės priemonės. Visuose rajonuose ir miestuose privalo sudaryti operatyvinius nepilnamečių globos ir rūpybos štabus, sistemingai domėtis nedarniomis šeimomis, jų reikalus svarstyti įvairiose instancijose. Nutarime numatytos įvairaus poveikio priemonės ir tėvams, kurie piktybiškai nevykdo savo pareigų auklėti ir mokyti vaikus

arba savo antisuomeniniu elgesiu paskatina nepilnamečius pažeisti viešąją tvarką.

Kolegija taip pat apsvaistė bendrojo lavinimo mokyklų moksleivių padarytus teisėtvarkos pažeidimus per 1983 metų I pusmetį, numatė priemones profilaktinio darbo stiprinimui ir priėmė atitinkamą nutarimą. Šiame dokumente pažymėta, kad Joniškio, Kupiškio, Mažeikių, Pakruojo, Raseinių, Tauragės, Ukmergės, Zarasų rajonuose, Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestuose neveiksmingai kovojama su nepilnamečių teisėtvarkos pažeidimais. Todėl liaudies švietimo skyriai įpareigoti imtis visų reikiamų priemonių užkirsti kelią nepilnamečių teisėtvarkos pažeidimams, suaktyvinti profilaktinį darbą, stiprinti mokyklos, šeimos ir darbo kolektyvų bendradarbiavimą. Sprendžiant vaikų ir paauglių užimtumo, ypač ankstyvosios teisėtvarkos pažeidimų prevencijos klausimus, būtina pareikalauti iš bendrojo lavinimo mokyklų sistemingai domėtis kiekvienoje nedarnioje šeimoje esančių vaikų gyvenimo ir auklėjimo sąlygomis ir rūpintis kiekvieno iš jų tolesniu likimu, imtis priemonių nukreipti kuo daugiau tokių vaikų į bendrojo lavinimo mokyklas-internatus.

Išplėstiniame kolegijos posėdyje dalyvavo rajonų, miestų liaudies švietimo skyrių vedėjai, respublikinio pavaldumo įstaigų vadovai, švietimo ministerijos valdybų ir skyrių viršininkai, inspektoriai. Posėdyje kalbėjo Lietuvos KP Centro Komiteto mokslo ir mokyimo įstaigų skyriaus vedėjas V. Baltrūnas, Lietuvos TSR švietimo ministras V. Spurga, mokyklų valdybos viršininkė P. Jonynaitė, mokyklų valdybos viršininko pavaduotojas A. Paškevičius, Šalčininkų, Silutės, Tauragės, Raseinių rajonų ir Kauno miesto liaudies švietimo skyrių vedėjai.

Iš "Tarybinis Mokytojas"

Kaunietė liaudies menininkė Ona Bakanauskienė jau trys dešimtmečiai kuria lėles. Jos vardą plačiai išgarsino lėlių kompozicijos "Kupiškėnų vestuvės", "Aukštaičių vakaronė", "Liaudies muzikos instrumentų ansamblis" ir kitos.

Nuotraukoje: O. Bakanauskienė prie savo lėlių kompozicijos "Aukštaičių vakaronė".
K. Jankausko nuotrauka

POPULIARIAUSI VARDAI

Šiomet Kapsuke jau gimė 545 vaikai. Aistė ir Agnė Alaburdaitės buvo pirmosios dvynukės. Tokio papildymo susilaukė dar penkios šeimos.

Civilinės metrikacijos skyriaus inspektorė Birutė Lelešienė papasakojo, kad populiariausi mergaičių vardai — Vaida, Laura, Ingrida, Jurgita... Berniukų vardynas įvairus, o pirmenybę skinasi Mindaugas ir Darius.

ĮKURTUVĖS TAURAGĖJE

Tauragėje liepos mėnesį įkurtuvės šventė 45 butų penkiaaukščio kooperatinio namo gyventojai Ateities take. Tuo užbaigtos šio kvartalo gyvenamųjų namų statybos, dabar tvarkoma aplinka.

Miesto centre iškilio originalus sodininkų draugijos Tauragės skyriaus statinys, atitinkas pamario stilių. Čia įsikūrė gėlių parduotuvė, įrengta parodų salė, veikia spaudos kioskas.

Ekspedicija Tauragės rajone

Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto kraštotyrininkai, remiami vietos kraštotyrininkų, kompleksškai tyrinėjo Tauragės rajono Lauksargių ir Tauragės apylinkes.

Istorikų grupė (vadovas A. Petrašiūnas) užrašė 160 atsiminimų apie Juodpetrių, Taurų, Butkelių kaimų gyventojų dalyvavimą 1927 m. Tauragės antifašistiniame sukilime, apie sunkią ekonominę valstiečių būklę buržuazijos valdymo metais, apie žemės dalijimą, švietimo, sveikatos sistemų pertvarkymą atkūrus Tarybų valdžią 1940 metais, apie tarybinių pasieniečių parodytą didvyriškumą pirmąją Didžiojo Tėvynės karo dieną. Juodpetrių kaimo gyventojų atmintyje išlikęs nežinomas tarybinis karys netikėtai su lengvuju kulkosvaidžiu užpuolęs fašistų kareivius, kėlė jų paklojęs ir pats žuves. Panašių didvyriškumo epizodų užfiksuota ir daugiau.

Atsiminimuose apie pokario metus — kova už tarybinio gyvenimo būdo įtvirtinimą. Ši kova aplaistyta žuvusių tarybinių aktyvistų Lauksargių apylinkės pirmininko P. Pelcickio, Šakių kaimo klubo skaityklos vedėjos O. Degutytės, naujakurių J. Gestauto, J. Pelenio ir kitų krauju. Aprašyti apylinkių ekonomikos ir kultūros suklestėjimo epizodai, ordinais ir medaliais apdovanotų darbo pirmūnų J. Platono, V. Gačo, M. Kodratenkos, J. Linkio ir kitų pasiekimai.

Liaudies materialinės ir dvasinės kultūros tyrinėtojai (vadovas istorijos mokslų kandidatas V. Milius) užfiksavo daug liaudies medicinos, meteorologijos, pedagogikos faktų, aprašė pirmosios vagos, kombainininkų palydėtuvių į laukus ir jų sutiktuvių šventes, socializmo sąlygomis besiformuojančius naujus šeimos (vardynų, civilinių laido tuvių, palydėtuvių į Tarybinę Armiją, išleistuvių į pensiją) papročius, surinko kitokios medžiagos.

Kalbininkai (vadovas filologijos mokslų kandidatas B. Stundžia) surinko apie 4500 kalbos vienetų (vietovardžių, žodžių, pravardžių, atsakymų į dialektologines anketas). Tautosakininkai (vadovė G. Meilutytė) įrašė į magnetofono juostą 1700 tautosakos kūrinių. Muziejininkai (vadovas V. Baltrušaitis) surinko per 300 eksponatų, apie 800 liaudies materialinės kultūros faktų įamžino piešiniuose.

Ekspedicijos metu vyko susitikimai-vakaronės su "Pilaitės" kolūkio kolūkiečiais, Lauksargių daržininkystės tarybinio bei Taurų paukštinkystės ūkių žmonėmis. Apie ekspedicijos rezultatus buvo informuota ekspedicijos pabaigoje surengtoje konferencijoje.

Ekspedicijoje surinkta medžiaga papildys Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto mokslinės bibliotekos, LTSR Mokslų Akademijos institutų rankraštyne, Kraštotyros draugijos saugyklos, valstybinių muziejų fondus.

Doc. Venantas Mačiekus

SVEIKATOS APSAUGA KAIMUI

Šiandieną visos kaimo gyvenvietės elektrifikuotos, 75 procentai dujofikuota, daug kur įrengti telefonų ryšiai. Kaimas modernėja, kyla kultūra, o kartu ir darbo žmonių reikalavimai aplinkai, buičiai, mediciniam aptarnavimui.

Medikai, kaip ir kitų sričių darbuotojai, teikia savo pagalbą kaimui. Jau paruošta sąjunginė medicinos mokslo tyrimų ir jo laimėjimų diegimo į agropromoninį kompleksą programa iki 1990 m. Ji numato parengti fiziologinius bei biocheminius racionalios mitybos pagrindus, išanalizuoti agropromoninio komplekso darbo higieną ir paruošti atitinkamas rekomendacijas. Nemaža šių tyrimų pavesta atlikti respublikos medicinos mokslo bei mokyimo įstaigoms. Jos įpareigtos kompleksškai patikrinti daugelio kaimo gyventojų sveikatą, numatyti geresnių priemonių kovai su traumatizmu ūkiuose bei agropromoniniuose kompleksuose ir t. t. Aktyvinsime kaimo gyventojų, sirgusių širdies ir kraujagyslių sistemos, reumatinėmis, kvėpavimo, virškinimo, šlapimo takų bei kitomis ligomis-reabilitacija. Planuojama įsteigti racionalios mitybos mokslo, mokymo ir praktikos centrą, kuris koordinuos darbus kuriant respublikoje naujus maisto racionus, gerinant sveikų ir sergančių žmonių mitybą.

Ekspertimentinės ir klinikinės medicinos institutas numato paruošti reabilitacijos sanatorijose rekomendacijas kaimo gyventojams, sergantiems reumatinėmis ligomis. Kauno medicinos institutas paruos pirminės nespecifinių lėtinųjų ligų profilaktikos metodines rekomendacijas.

Epidemiologijos, mikrobiologijos ir higienos institutas kompleksškai tirs Alytaus ir kitų rajonų gyven-

tojų higienos ir darbo sąlygas; Onkologijos institutas paruos rajonų gydytojams kovos su rizikos faktoriais susirgti vėžiu metodines rekomendacijas ir kita. Apskritai respublikoje rengiama ilgalaikė kompleksinė intensyviai ligų profilaktikos ir gyventojų sveikatos stiprinimo diferencijuota programa.

Naujos ligoninės, poliklinikos

Šiuo metų yra 42 rajonų centrinės ligoninės. Daugelis jų įsikūrusios naujose, palyginti neseniai pastatytose patalpose, atitinkančiose sanitarijos normų reikalavimus. Jos išaugo vidutiniškai iki 280 lovų. Rajonų centrinės ligoninės nuosekliai ir planingai plečiamos. Tik per

šio penkmečio paskutiniuosius metus numatyta baigti Kapsuko (600 lovų), Kupiškio (200 lovų) korpusus centrinėse ligoninėse. Statomos Anykščių, Vagnainių poliklinikos. Dvyliktajame penkmetyje tikimasi pastatyti Pakruojo, Skuodo, Šakių, Švenčionių centrinių ligoninių naujus korpusus ir nemaža poliklinikų.

Partijos ir vyriausybės nutarimai įpareigoja medicinos darbuotojus dėti visas pastangas, kad kaime būtų sukurta pakankama naujos medicininės technikos bazė. Artimiausiais metais numatoma įdiegti elektrokardiogramų perdavimo iš kaimo rajonų gydymo bei profilaktikos įstaigų į respublikinių ligoninių distancinės diagnostikos centrų sistemą "Volna". Tai palengvins diagnostiką kaimo medikams.

Ištyrus kaimo gyventojų sergamumą, paaiškėjo, kad dažniausiai jie gydosi nuo kvėpavimo organų ligų, paskui nuo širdies bei kraujagyslių negalavimų, virškinimo trakto ligų ir traumatizmo.

Jonas Platūkis
Vilnis, 1983 spalio 27

PARKŲ JAUNYSTĖ

Daugelio Lietuvos vietovių puošmena yra senieji parkai, kuriuos kūrė garsūs specialistai. Šie tautos kultūros paminklai šiandien turi rūpestingus šeimininkus. Tarybinės santvarkos metais respublikoje išugdyta nauja kraštovaizdžio tvarkymo specialistų karta vaisingai tęsia senąsias tradicijas.

Bene daugiausiai kraštovaizdžio labai pasidarbavo Antanas Tauras. Maždaug per dvidešimt penkerius darbo metus jis paruošė apie šimtą gyvenviečių apželdinimo, aplinkos tvarkymo bei papuošimo projektų. Jo pastangų dėka daug kur atsirado jaunų parkų. Tarp jų ir netoli Vilniaus esantis Buivydiškių technikumų parkas.

Netoli vakarinio sostinės priemiesčio prie vingiuojančio senojo Sudervės kelio aplink technikumą, jo gyvenvietę šiandien ošia skarotos eglės ir pušaitės, beržai ir liepos, klevai, kanadinės tuopos...

Landšafto architektas A. Tauras turi gerų talkininkų savo sumanymams įgyvendinti. Vienas jų — technikumų pedagogas Jeronimas Vaičiulis, kilęs iš Biržų. Čia atsikėlęs, jis rado apleistą nedidelį seną parką, o aplink plytėjo plikos, vėjų nugairintos kalvos. Keturis pavasarį jis su moksleiviais sodino medelius. Beregint pralėkė du dešimtmečiai, ir dabar Jeronimas Vaičiulis jau turi kuo pasidžiaugti,

ką svečiui parodyti. Parke tyvulioja nemažas tvenkinys, alėjas juosia dekoratyviniai želdiniai, gėlynai.

Nemažai darbų dar laukia ir senajame trijų hektarų parke. Bet ir talkininkų darbams netrūksta. Visi technikumų žalieji plotai paskirstyti Liudo Kučio, Aloyzo Čečio ir kitų dėstytojų vadovaujamoms moksleivių gamtos bičiulių grupėms. Pagaliau ūkis želdinimo ir aplinkos tvarkymo darbams turi miškininką Vytautą Dabrišką, kitų specialistų.

Reto grožio parką, pavyzdinčiai tvarkomą aplink Buivydiškėse sukūrė dabartiniai jos šeimininkai. Svarbus ir kita prasme šių žmonių atliktas darbas. Juk technikumė mokosi šimtai merginų ir vaikinių iš visos Lietuvos. Baigę mokslus, jie sugrįš į savo gimtąjį kraštą, puoselės tėviškės grožį.

Jonas Bagdanskis
POPULIARIAUSIA 1982-AISIAIS

Treti metai renkama populiariausia Lietuvos rašytojų knyga. Anksčiau laureatais tapo J. Baltušis ("Sakmė apie Južą") ir Just. Marcinkevičius ("Dienoraštis be datų"). Dabar tūkstančių knygos bičiulių dėmesį ir pripažinimą pelnė Lenino premijos laureato J. Avyžiaus romanas "Degimai" — pagal skaitytojų konkurso rezultatus ji tapo populiariausia 1982 metų knyga.

AS I SEE IT

NELLIE DE SCHAAF

THE AUGUST 27TH DEMONSTRATION

With the greatest mass outpouring for the August 27th demonstration in Washington, D. C. we felt that such a significant and history-making event against involvement in Central America, the demand for Jobs, Freedom and Justice, deserved additional attention

So in quoting from "Satyagraha" bi-monthly from Clergy and Laity Concerned, 220 So. State St., Room 2020, Chicago, Ill. 60604, dated September, 1983, we learn that 44 persons from the Chicago area boarded the charter bus to Washington at 6 P.M. Thursday, Aug. 25. Among the group were Bob and Vicki Stein, Norm Watkins, Dave Ormescher, and the writer Fr. William Hogan.

Bessie Feinglass, wife of the late Abe Feinglass — Vice president of the World Peace Council, also joined the group upon her return from a peace visit to the Soviet Union. Mr. Feinglass is remembered for his active participation in the National Committee to Combat Nazism and Fascism, along with Rabbi S. Burr Yampol. He was also vocal about the Deportation hysteria which gripped the nation during the McCarthy period. Despite his high office as a union leader, he always managed to find the time to address any important political meeting or convention. He is missed by many progressive organizations.

The group also included victims of "Reagonomics" — three unemployed workers, seminarians, lay ministers, Benedictine and Franciscan Sisters. In addition, Chicago's Channel 2 — CBS — sent along reporter Phil Walters and two assistants. The TV crew recorded

Vilnis, 1983 spalio 27

almost everything occurring aboard the bus — the singing, the sleeping, watching the sun go down over Indiana and the rise over Maryland, in addition to conducting interviews with all the passengers.

The group visited the offices of Senators Charles Percy and Alan Dixon.

OTHER FEATURED ITEMS

The September issue of Satyagraha in addition to its very informative and detailed description of the inspiring Aug. 27 demonstration, also includes such subjects as: "Hearings Set to Consider South African Disinvestment" — And More About South Africa by Dennis Brutus — who recently won the right to remain in the United States. The Immigration authorities were seeking to deport him to So. Africa, where he would have faced torture or instant death. "Next 3 months critical — Euro Missiles" — "Draft Update" — "And Some Don't Eat for War" — "Pentagon Holds Key to City's Fiscal Woes by Professors Robert Stevens and Ronald Freund. It is a very valuable issue for anyone wishing truthful information about Peace and Peace activists.

A FAMILIAR ROLE

One of the many peace groups which did much to influence public awareness of the wars of attrition in Vietnam and Korea was "ANOTHER MOTHER FOR PEACE". These dedicated women cornered congressmen to discuss the great need for ending the carnage. Among them were some of the most beautiful and popular Hollywood stars as Donna Reed, Betsy Palmer, Bess Myerson, Jane Fonda, Joanne Woodward — wife

of Paul Newman, and many other notable names.

They risked their careers — and even their marriages — to attempt to end the war and to bring our boys BACK ALIVE — and NOT IN PLASTIC BAGS. Had it not been for the numerous peace groups — and activists — all working toward a common goal — the carnage might have continued and America could have lost twice the 55,000 casualties it suffered. America might have faced a "lost generation" as in France.

Again, with American intervention in Central and Latin America, "Another Mother for Peace" has sprung into action. It is now engaged in waging a card campaign directed at Senator Nancy Landon Kassebaum and Congressman Patricia Schroeder.

The beautifully illustrated card carries the message:

"THE MATERNAL MAJORITY VOTES: STOP ALL MILITARY INVOLVEMENT IN CENTRAL AMERICA. NO MORE VIET-NAMS."

WILFRED BURCHETT DEAD

Wilfred Burchett was an internationally, respected leftist journalist, and author who wrote the truth as he saw it, while covering the war in Korea. He was one of only two Western journalists who reported that conflict from the side of the Socialist North Korea. Many of the major newspapers relied on him for the truth, rather than reports from Washington, D. C.

Earlier, Burchett had been the first foreign reporter in Hiroshima after the U. S. dropped the bomb on that city.

Because of his sympathy with the World's national liberation movements, Burchett was barred from speaking in the United States. Even more tragic, the Australian government revoked his passport so that he was not even able to return home FOR HIS FATHER'S FUNERAL!

For 23 years, readers of the then "National Guardian" looked forward to Burchett's articles about the African liberation struggles, particularly in Angola and Ethiopia, and other struggles ignored by most of America's major newspapers. Had he lived, we are certain that Mr. Burchett would have been covering the grave situations in Central and Latin America.

Mr. Burchett died in Sofia, Bulgaria, after a long illness. He was 72 years old. He is survived by a wife and four children. Many condolences have been pouring in to his widow — Dessa Burchett, 70 Zaimov Blvd.—Sofia, Bulgaria.

Our deepest sympathies are extended to his survivors.

DO GOVERNMENTS NEVER LEARN?

While in school, we were taught the importance of history. It was a useful instrument in helping us chart our future more wisely, and to avoid the pitfalls and mistakes of past governments.

One cannot but ponder the value of this statement in view of the tragic and agonizing wars in Vietnam and Korea. Both recent enough not to be termed "Ancient History." For, once again our country's intervention in Central America threatens to lead us into the same — or worse — quagmire — and with probable more

disastrous results. Many millions of people fear that, in the event of a world-wide conflict, that a nuclear war could be deemed more than a possibility.

Pres. Reagan's persistent, and insistent, demands for the deployment of nuclear missiles upon European soil have raised fears that America wants a nuclear war fought on European soil, with Europeans as the human sacrifices.

This is why millions of people in Europe have been risking their lives, demonstrating against the deployment of the controversial missiles.

HOW SAFE IS SAFE?

Paradoxically, countries bordering the Soviet Union fear her far less than we Americans, who are thousands of miles away. Does this not seem strange in view of the multi-billion dollar "defense" budget — which, during peace time — exceeds the cost OF ALL PREVIOUS WARS COMBINED? Where is the security? Many are of the opinion that the stronger we become, the more paranoid we become!!

President Reagan attempts to place all blame on the Soviet Union for the arms race, but he is contradicted by much of the press throughout the world. Many carry the complete text of the speeches of the Soviet leaders who have consistently urged an end to the burdensome and insane arms race — for an end to nuclear build-up, for keeping the military out of outer space, etc. etc. The people of the Soviet Union have seen enough of war! They lost 20,000,000 of its people in World War II. Many cities were completely demolished, and the people rebuilt their country with men, women and even children removing the rubble with their bare hands.

Would such people want war?

The Soviet Union was vowed not to be the first to unleash a nuclear war. There was no such service from our country. In fact, Reagan's response has been to urge even greater allocation for military funds, for the manufacture of nightmarish first strike weapons, the manufacture of nerve gas, more chemical research, etc.

SO WHO WILL THE WORLD BELIEVE? REAGAN OR THE SOVIET UNION?

The Soviet leaders have warned that if America persists in its efforts to deploy missiles in Europe, it will devise more powerful weapons to counter the weapons of America, thus increasing rather than DECREASING WORLD TENSIONS!

They have also warned AMERICA NOT TO BE LULLED IN THE BELIEF THAT EVEN THOUGH NUCLEAR MISSILES MIGHT BE AIMED AT THEM FROM EUROPE, THAT AMERICA WILL REMAIN UNSCATHED! There will be instant retaliation against America. She will not escape retribution.

THE LATEST NEWS FROM ALICE YONIK

As most of our Vilnis readers know, Alice Yonik has been living in a nursing home in Rhinebeck, N. Y.

Not having heard from Alice for some time, and after receiving so many inquiries from her former old friends, I called Alice on October

[Nukelta j 10 psl.]

[Atkelta iš 9 psl.]

2nd. I told her I missed the frequent letters I had received in the past.

Alice sounded weak, and said that she cannot walk any more, and has to use the wheelchair, at all times. She had had a hospital bed that was too high for her to manage to get off the bed and into her wheel chair, so the staff exchanged her bed for a much lower one so that now she can manage much better. She feels very fortunate in being in such a wonderful home, where everyone is so helpful and compassionate. We, too, are very happy for Alice.

Alice is again being troubled with her eyesight, so she was sent to a specialist in Albany, N. Y. where she stayed for over a week. The specialists discovered that the retina had burst in one eye, so three operations were performed. She can see a little bit, but not as well as she felt she should. She cannot see faces of people sitting at the next table in the dining room any more, and therefore, sympathizers with Martha Marquardt and Mary Kirstukas who are facing the same problems.

When Alice left Albany, she was told she had 20-25 vision. She can see a little better with her left eye now, whereas she could see nothing before, but said it now seems that hings are becoming dinner again, and it worries her. She has to return to Albany, N. Y. in three months to check on progress of the eye survey. Alice is hoping for the best, and it goes without saying that we do, too!

Alice will be 89 years old Dec. 11, 1983. She said, "I'll bet you never though I'd live so long, did you?" She chuckled when I replied "that I always expected her to live to celebrate her hundredth birthday!"

October 22nd will be remembered especially by Alice, as it marks the **third anniversary of her stay at the Baptist Nursing Home**. If anyone would like to surprise Alice with a **Belated Anniversary card**, her address is:

Mrs. Alice Yonik

The Baptist Home—Brookmeade
Route 308—P.O. Bx. 129
Rhinebeck, N. Y. 12572

I am sure that would surprise and please her very much hearing from all the friends she misses to much.

In addition to her other problems, Alice has psoriasis all over her body!

**** A PLEASANT VISIT

Alice said Mildred Stensler visited her, and she was so happy to see her, as Mildred is so vivacious and overflowing with energy and cheer.

Her son Leon also visits her, but is unable to do so now, because of a serious problem he just discovered in his home — **TERMITES!**—so he is now busy in trying to get rid of them. As if that problem were not bad enough, he also has to worry about getting on a new roof before the rains begin.

She worries about her great grandchildren in California and their welfare, since the death of their mother — Alice's granddaughter. She feels so fortunate, however, in having Violet Trask in California, so Violet lets her know about them.

10

Atviras laiškas "Vilnies" redakcijai

Kaip esu rašęs, šią vasarą trunkiausi Wisconsin valstijoje. Važiavau iš miestelio į miestelį, kur jų apylinkėse turiu pažįstamų lietuvių, daugiausia fermerių. Grįždamas namo stabtelėjau viename miestelyje, netoli Illinois valstijos sienos, pas pažįstamą, su kuriuo susipažinau anais metais keliaudamas į Lietuvą su turistine grupe.

Žmogus gyvena vidutiniškai, šikūnės miestelio pakraštyje prie didelio ploto ganyklų. Turi pulką galvijų, kiek toliau nuo gyvenamojo namo galvijams didelius tvartus, verčiasi pienu. Sūnus ir ištėkėjusi duktė gyvena Čikagoje, vyresnysis sūnus su šeima pas tėvus ir yra faktinis farmos šeimininkas.

Savo pažįstamą senį, tokį pat kaip ir aš, suradęs jo farmą, sutikau karvių mėšlu dvokiančiam kieme. Pamatęs mane ateinantį, viską metė į šalį ir išskėtęs rankas skubiai priėjęs apkabino, lyg geriausį savo bičiulį:

— Visko laukiau, bet Tamstos tikrai nelaukiau, — netverdamas jis džiaugėsi, — kodėl nepranešei, kad atvyksti, būčiau apsišvarinęs, — pirmučiausia jis pradėjo.

Išties, mano pažįstamas atrodė kaip ir visi šiokiadieniai fermeriai: drabužius vilkėjo šiokiadienius, apskurusius ir nepavydėtino švarumo, avėjo ilgais aulais guminiiais batais, jo barzda tą dieną dar nebuvo skusta.

— Na, prašau į vidų, — jis tuoj pakvietė į didelį medinį kolonialinės architektūros fermerišką namą.

Cia viskas buvo miestietiška. Svečių salione, apstatytame paskutinės mados baldais, stovėjo netgi pianinas. Mano pažįstamas, apsidėjęs farmiškais darbiniais drabužiais ir apsiavęs tais ilgais aulais guminiiais batais, tokiam švaram ir miestietiškam svečių salione nepritiko. Bet jis kaip mat, paprašęs mane sėstis, pats atsisėdo irgi į minkštą rusvos spalvos fotelį ir pradėjom šnekėtis, dalintis kelionės išpuodžiais iš Lietuvos.

Mums besišnekant, iš kažkur atsirado salione riebi taukais apdribusi jo žmona, matyt, ant greitųjų pasipuošusi šventiškai:

— Tai žmogus, su kuriuo važiavau į Lietuvą, šaunus vyras, — jis jai mane pristatė.

Pasisveikinau su ja, ir ji irgi atsisėdo kiek nuošaliau į minkštą kėdę, o mano pažįstamas vis neatsidžiaugė apie turėtus gerus laikus lankantis Lietuvoje. Moteris tylėjo, į mūsų šnektą nesikišo. Po kiek laiko atsistojo ir atnešė juodos kavos, prie jos dar iš Lietuvos atsivežto konjako butelį, jau iki pusės nugertą.

— Maniškis tik labai geriems svečiams duoda paragauti, — moteris prašneko pildama mums abiems po taurelę.

Siurbčiojant juodą kavą, užsige-

She was deeply grieved about Sonia Kaross suffering broken ribs, but is happy that Sonia is able to be home instead of in a hospital. We, too, wish Sonia the very best of luck and continued good health, because **the world has great need of dedicated and compassionate people like Sonia!**

Alice wanted to know about everyone at the Vilnis — all her old friends, her old neighborhood Bridgeport, etc. It was a lengthy conversation, so I told Alice that after all our "gabbing" she need not look for a letter from me!

riant po gurkšniuką konjako ir šnekantis paaiškėjo, kad jiems nelabai kas: mirė jų artimas bičiulis kaimynas lietuvis fermeris:

— Buvo protingas žmogus, — mano pažįstamas pradėjo man kalbėti, — netikėjo nei dievu, nei velniu, vis sakydavo, kad mus mažuosius fermerius smaugia didžiosios pieno kompanijos.

— Ech, niekus kalbi, — jo žmona įsiterpė, — vaikus augino nekrikštytus, pats niekad nėjo į bažnyčią, o kai numirė, vaikai nuvežė į bažnyčią. Jeigu būtų buvęs protingas, būtų padaręs testamentą, kad vaikai taip nedarytų.

— Dūšele, vaikai taip darė dėl kaimynų akių, — mano pažįstamas nesutiko su savo žmonos nuomone, — jeigu nebūtų vežę į bažnyčią, kaimynai juos pirštais užbadytų, žinai, kaip čia yra Amerikoje, o ypač čia farmose.

Jiems ginčyjantis, aš ėmiau galvoti, kad tokių atsitikimų yra daug. Yra buvęs pas mus, yra ir pas jus Čikagoje. Tėvai visą gyvenimą buvę ateistai, vaikus išauginę ateistais, o, žiūrėk, likęs našlys tėvas ar likusi našlė motina numiršta, vaikai ir veža į bažnyčią.

— Ar tai gražu, — kalbėjo mano pažįstamo aptukusi žmona.

— Zinoma, negražu, bet ką gi... — mano pažįstamas teisingai.

— Jeigu aš būčiau jo dukra ir dar ateistė, — moteris ėmė karščiuotis, — neturėčiau kur dėti akių, kad mirusį ateistą tėvą nuvežiau į bažnyčią.

Aš tylėjau ir man buvo keista, kad vedusių poroje žmona turi gilesnius ateistinius įsitikinimus, negu vyras. Ir jeigu ne ši moteris, sau vienas galvojau, abejoju ar šis žmogus būtų vykęs su turistine grupe į Lietuvą. Ir toliau jiems ginčyjantis, įsitikinau, jog jai priklausau nuopelnas, kad jis manęs, atviro pažangių nuotaikų žmogaus, nevengia. Bravo moteris.

Skaitytojas

Detroit, Mich.

Mažiukas lietuvis

Visų organizacijų narė, "Vilnies" ir "Laisvės" skaitytoja Matilda Rudzevičienė yra linksma, kad jos šeimoje yra mažiukas proanūkas Chad Douglas Roge, kuris gimė 1983 m. rugpjūčio 11 d. Ne tik Matilda linksma, bet ir jos sūnus John Roge (Rudzevičius), kurio sūnus John Jr. ir žmona susilaukė to mažiuko. Jie jau turi kitą sūnelį John Michael 2-1/2 metų amžiaus. Nors John Roge Jr. lietuvių kalbos nemoka, bet tie vaikeliai gimsta su lietuvių krauju!

Investatoriai

Cia gimusios moterys biznieres-investatorės turėjo savo mėnesinį susirinkimą rugsėjo 10 d. Magic Pan valgykloje, kuri randasi Fairlane, Dearborne. O vakare, tą pačią dieną, čiagimiai vyrai susirinko į namus pas Al ir Alice Stacey, Dearborn Heights, Michigan. Laikė savo susirinkimą, o namų šeimininkė Alice Buteniūtė Stacey prirengė ir patiekė skanią vakarienę. Sakoma, kad moterims ir vyrams gerai sekasi finansiškai. Beje, visi yra lietuviai.

Jau du metai

Jau du metai, kai gimė Marc Bradley Olin (Ulinskas). Gal jis dar nesuprato, bet jo šeima ir draugai apvaikšėjo jo dviejų metų gimtadienį namuose pas Wally Olin,

Prisiminus Ben Krisiken

Prieš tris metus, spalio 28 d., mirė nuoširdus jaunosios kartos pažangietis Ben Krisiken, sulaukęs 67 metų amžiaus. Mirė dar pačiame gyvenimo gražume, jau apsirūpinęs ekonomiškai. Rodos, tik gyvenk ir džiaukis gyvenimu. Bet deja, nelėmtoji liga jį iškankino, o negaltinga mirtis užgesino jo šviesaus gyvenimo liepsnelę 1980 m. spalio 28 d., suteikdama širdgėlą mylimai žmonai Onytei Gužauskaitei-Krisiken ir visiems artimiesiems, taipgi nuostolį pažangiam judėjimui.

Velionis Ben, kaip ir jo žmona Onytė-Anna, gražiai ir pavyzdingai veikė tarp Amerikos lietuvių jaunosios kartos, ypatingai LDS. Mes juos matėme veik visuose svarbesniuose renginiuose.

Siandien sukanka trys metai nuo to skaudaus įvykio, bet jo gražus gyvenimas pasiliko jį pažinusių atminty.

Lai jam bus ramu ilsėtis užmiguiam neatbundančių miegu Lietuvių Tautinėse kapinėse, o mes laukome jo kapą ir prisimename, kad ten ilsisi ištikimas darbo klasės sūnus.

Vyšnutė

Rūpestingai apkalbėti "Vilnies" reikalai

Rugsėjo 30 d. įvyko "Vilnies" bendrovės direkcijos, administracijos ir redakcijos posėdis, kuri atidarė direkcijos pirm. Estella Bogden 1 val. po pietų.

Administracijos ir finansų raportą davė Julius Urbikas, nes Nellie De Schaaf serga ir randasi ligoninėje. Julius pažymėjo, kad reikia rimčiau rūpintis finansiniu vėjumi, taipgi naujų skaitytojų gavimu bei senų skaitytojų panaujinimu. Iki Nellie susveiks ir grįš prie darbo, jis laikinai bus raštinėje.

Redakcijos raportą davė S. J. Jokubka, kad viskas tvarkoje. J. Marazienė raportavo, kad rašiusi į spaudą apie ruošiamą banketą dėl vėjumi, kuris įvyks spalio 16 d. Tam reikalui pasiskirstyti darbai. Banketo komisija: A. Vaitkienė, P. Malinauskienė ir Jonas Feiza raportavo, kad banketui viskas pasiruošta.

Jonas Pateckas raportavo, kad namo reikalai tvarkoje, jei neskaityti stogo lopinimo. Tas klausimas palikta jam sutvarkyti.

Lietuvių Darbininkų Apšvietos draugijos sekretorius pranešė, kad numatoma šaukti minėtos draugijos susirinkimas spalio 28 d., 2:30 val. po pietų.

Sekantis direkcijos posėdis įvyks spalio 28 d., 1 val. po pietų. Prašau visus direkcijos narius būtinai atsilankyti.

Sekr. J. M-nė

Flint, Michigan, rugsėjo 18 d. Tėveliai George ir Beverly Rye Olin, dėdė Wally Olin ir visa Rye bei Ulinskų šeima yra linksmi, kad mažiukas lietuviukas gražiai ir sveikas auga.

"Vilnies" vėjumi

Laikraščio "Vilnies" vėjumi jau prasidėjo ir jau laikas atsinaujinti prenumeratas. St. Masytė vėl sutiko pagelbėti visiems atsinaujinti prenumeratas bei priimt aukas "Vilnies" palaikymui. "Vilnies" prenumeata tik \$10.00 į metus, o i Tar. Lietuvą bei Kanadą \$15.00 metams. Atsinaujinkite savo prenumeratas ir užrašykite "Vilni" savo giminėms bei draugams Tar. Lietuvoje. Stefanija Masytė jūsų visų lauks. Iki pasimatymo.

Stefanija

Vilnis, 1983 spalio 27

LAIŠKAI IR PARAMA

GLEN ELLYN, ILL.

Enclosed is \$30.00. \$10.00 is for my subscription to Vilnis, and \$20.00 as a donation.

I was in the hospital for two weeks for an examination, because I was having internal problems. Now, I am back home, but am still not feeling too good.

Katherine Sanders
21W770 Glen Park Rd.
Glen Ellyn, Ill. 60137

DETROIT, MICH.

Enclosed is my check for \$25.00. \$10.00 is to renew my subscription to Vilnis, and \$15.00 is for your fund.

Albina Jacobson

DOWNERS GROVE, ILL.

Dear Nellie,

It's so good of you to remind me when I am overdue on my payment for the paper. Thank you so much.

Since my heart attack last January, I am feeling much better. I'm not as active as I used to be, but I'm glad to still be alive and enjoy life and my family.

With best wishes to you and Lou.

Estelle Strong

SPRINGFIELD, ILL.

Thank you, Mrs. Nellie De Schaaf. I lost track of the due date.

Genevieve Klickna

DETROIT, MICH.

Dear Sirs:

This is to notify you to discontinue sending the Vilnis paper to **Petrė Keturakis**, as she passed away Aug. 24th, at the age of 88.

She was the mother of Willard and wife Elsa, dear grandmother of Marily, Kristine and Karon. Survived by two great grandchildren. Thank you.

Willard Masys-son

ST. PETERSBURG, FLA.

Gerbiama "Vilnies" redakcija ir drauge De Schaaf:

Aš turėjau su jums draugišką pasikalbėjimą, tri aš čia įdedu \$10.00 dėl laikraščio "Vilnies". Linkiu, kad jis ilgai gyvuotų.

Aš noriu išlaikyti savo Kastelio prižadėjimą ir jo norus išlaikyti. Aš lankiau jo kapelį ir radau gražiai apžiūrėtą mano dukrelės su ženteliu. Jie gražiai kvietkeliais apsodino dėl Kapų Dienos, ir vis uždeda vainiką ant jo kapelio.

Tai man nieko neliko veikti,

KARIKATŪRISTO AKIMIS

Nelaukta kiltitis.

J. Buivydo pieš.

Vilnis, 1983 spalio 27

tiktai jo paveikslą pamatyti ir apiverkti.

Adelė Budris

LAKEHURST, N. J.

Dear Nellie,

Well, I've finally done it! Actually retired from my office and making arrangements to move out of Livingston. During the last busy week, I tried to phone you, but didn't get through, so now I've got to write the news. Sure miss my typewriter, but will buy a new one soon.

It was a difficult decision to make, but now I'm glad, and feel real excited about a new home and a new way of life. So, below, I'll give you my new address as of October 10 — I hope! There always are some complications when selling your house and buying another, making suitable closing dates and moves. Anything can still happen, but hopefully things will fall into place at the right time.

We'll still be in New Jersey, about 70 miles south of current home, and Manhattan. So I can still keep my contacts with the Laisvė and Aidai — (if we can round up enough singers.)

We bought a condo house at a retirement village, where there is security and a quieter way of life. I hope to get writing a little more and, of course, reading some good books. However, there is much activity at the village if you want to partake. Even to a chorus of 70 mixed voices which Vic and I will join, of course. Will write you more later.

All our love,

Mildred Stensler

Mildred Stensler
Leisure Village West
438C New Castle Court
Lakehurst, N. J. 08733

ST. LOUIS, MO.

Čia prisiunčiu \$20 čekį; \$10 už laikraštį ir \$10 auką. Geriausių linkėjimų visiems vilniečiams. Su pagarba lieku

Elizabeth Narak

Tarp mūsų

— Walter Slench paskambino į raštinę, kad įdėtųmėm į laikraštį prisiminimą jo velionės žmonos Gertie, mirusios 1968 metų rugsėjo 22 d. Snekantis telefonu, Walter papasakojo, kad ir jam ne kas. Prieš šešerius metus jis prarado viena akimi dalinį regėjimą. Gegužės 20 d. buvo padaryta akies operacija, bet pilnas regėjimas nesugrįžo.

— Kai kurie skaitytojai susirūpinę, kodėl negavo laiku už aukas bei prenumeratų atnaujinimą pakvitavimų. Reikalas buvo toks: dešimčiai dienų turėjau atsigulti ligoninė nedidelei operacijai. Pirm eidama ligoninė niekam nenorėjau sakyti. Pasisakiau paskutinę dieną prieš eidama į ligoninę Moterų Kultūros klubo narių susirinkime. Mano nuostabai gavau suraminimo laiškučių nuo Lucille Patuz ir nuo daugiau draugų. Širdingiausias ačiū.

— Su gyvenančia Herrin, Ill., Mary Palevich dažnai pasikeičiame laiškais. Smagu girdėti, kad Mary jaučiasi geriau po ligos, kurią gydytojas nustatė prieš daugelį metų. Kaip žinia, jos vyras Mike Palevich buvo plačiai žinomas Pietiniame Illinojuje kaip tarp angliakasių, taip tarp pažangiečių. Jis visuomet puoselėjo pažangias idė-

Linkėjimai iš Lietuvos

Siemet vasarą Čikagoje viešėjo plačiai žinomas "Gimtojo krašto" vyr. redaktorius poetas Vacys Reimeris su žmona Danute. Nelabai kokia buvo jiems ši viešnagė. Iš užplanuotos programos pavažinėti po Ameriką daug kas teko aplenkti. Ypač sukėlė rūpėsio Kanados uždraudimas tarybiniais lėktuvams nusileisti Montrealyje. Tačiau svečiai surado išeitį ir kitomis oro linijomis grįžo namo.

Siomis dienomis iš Vilniaus atėjo Vacio ir Danutės laiškas. Laiške tarp kitko rašo: "Linkėjimai ir didelė mūsų padėka mielajam Jonui Pateckui, taip pat mieliems Nelie, Marazienei, Litvinui, Stelai — visiems, kas mus mylėjo, globojo, rėmė, padėjo. Apkabiname visus!"

Kaip čikagiečiai, detroitiečiai, floridiečiai, niujorkiečiai, pas kuriuos svečiams teko viešėti bei su kuriais teko susitikti, nepamirš malonių su jais pabendravimų ir laukia su jais susitikimų Vilniuje.

X.

LITUVIŲ DARBININKŲ APŠVIETOS DRAUGIJOS NARIŲ ŽINIAI

Geras laiko tarpas praslinko nuo paskutinio šios draugijos narių susirinkimo ir dėl to atsilikome duoklių pasimokėjimo reikale. Kad nenustojus nario teisės, prašome visus narius atsilankyti į susirinkimą spalio 28 d., 2:30 val. po pietų, "Vilnies" salėje ir dalyvauti susirinkime bei pasimokėti nario duokle.

L. D. Apšvietos draugijos valdyba pasitiki, kad visi nariai jausite pareigą dalyvauti susirinkime ir rūpestingai apkalbėti draugijos reikalus, tai yra "Vilnies" pastato reikalus.

Nuoširdi padėka atjautusiems mane

Jau gerokas laikas kai buvau sužeista automašinos. Ilgai teko pabūti ligoninėje, o dar ilgiau pasiligoti namuose. Negalėdama niekur iš namų išeiti, jaučiau ilgesį draugų. Smagu pažymėti, kad nemažai draugų mane aplankė, ypatingai pastoviai mane lankė Ex Mainierių Draugiško klubo valdyba ir nariai, net įteikė vertingų dovanėlių.

Turiu padėkoti laikraščiu "Vilnis" už kelias atvejais patalpinimą žinučių apie mano nesėkmę. Atidėkodama laikraščiu, įteikiu dovanėlę \$20. O draugėms ir Ex Mainierių klubo narėms — ams tariu nuoširdų dėkui už nepamiršimą nelaimės ištiktos.

M. Balčiaitienė

jas ir jų reikalui darbavosi. Aktyvią veiklą nutraukė tik, kai, sušlavus širdžiai nebegalėjo atsitraukti nuo deguonies tanko. Bet vis tiek nesiliovė sekęs tarptautinės padėties, nenutraukė kontaktų su žmonėmis, o ypač prie namų dideliame darželyje su gėlėmis.

— Skaudu buvo sužinoti, kad Anna Jakuška yra sunegalavusi. Pirm susirgimo ji ir jos vyras Edwardas buvo dideli mėgėjai šokėjai. Jiedu, kur pasitaikydavo proga, šokdavo kaip profesionalai, ne vieną stebėtoją savo šokių menu sužavėdavo. Linkiu Annai kuo skubiausia pasveikti. Jos adresas: 3860 S. Elmwood Ave., Berwyn, Ill. 60402.

Nellie

(YEAR 1983)
STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION (ACT OF AUGUST 12, 1970, SECTION 3685 TITLE 39, UNITED STATES CODE)

"VILNIS" published bi-weekly, on Thursday except before a holiday at Chicago, Ill. for Oct. 27, 1983.

6. The names and addresses of the publisher, editor and managing editor are:

Publisher WORKERS PUBLISHING ASSOCIATION, INC., 3116 S. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 are:

Editor STANLEY JOKUBKA, 3116 S. Lituanica Ave., Chicago, Ill. 60608.

Managing Editor (None)

7. The owner is WORKERS PUBLISHING ASSOCIATION, INC.

Estelle Bogden, President, 4758 So. Keeler Ave., Chicago, Ill. 60632.

Frank Vaitkus, Vice President, 2910 West 54th St., Chicago, Ill. 60632.

Julia Marazas, Secretary, 3524 S. Lowe Ave., Chicago, Ill. 60609.

Millie Kancere, Treasurer, 7819 S. Rutherford, Burbank, Ill. 60459.

8. The known bondholders, mortgages, and other security holders owning or holding 1 percent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are (None)

9. Paragraph 7 and 8 include, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting; also the statement in two paragraphs show the affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders, who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than that of a bona fide owner.

9. Purpose, function and nonprofit status of this organization has not changed during preceding 12 months.

10. The average number of copies printed of each issue during the preceding 12 months of this publication was 950. The number of copies printed of single issue nearest to filing date 950.

The average number of copies of each issue sold during preceding 12 months of this publication thru dealers, street vendors and counter sales was 40, mail subscriptions 789, making a total paid circulation 829, and single issue nearest to filing date sold by dealers, street vendors, and counter sales was 40 mail subscription was 789, making a total paid circulation of 829.

The average number of copies of each issue of this publication distributed free to advertisers during the 12 months preceding the date shown above was 40 and the single issue nearest to filing date 9, average numbers of copies distributed to news agents but not sold (None) and single issue nearest to filing date (None).

The average number of copies of each issue of this publication sold or distributed through the mails or otherwise, to paid subscribers during the 12 months preceding the date shown above was 829.

For single issue nearest to filing date was 829.

The average number of copies of each issue during preceding 12 months of this publication used for the office, left over, unaccounted, spoiled after printing was 72 and for single issue nearest to filing date 50.

The total average number of copies for distribution and office use, left over, unaccounted, spoiled after printing for the preceding 12 months of this publication equals net press run of 950 and the total number of copies for single issue nearest to filing date equals net press run of 950.

J. J. Urbikas
Ass't. Manager
Vilnis, 1983 Spalio 27

**Grįžo į darbą
Nellie De Schaaf**

"Vilnies" administracijos darbuotoja drg. Nellie De Schaaf buvo ligoninėje ir pergyveno sėkmingą operaciją. "Vilnies" personalas buvo labai susirūpinęs. Dėka Marytės ir Juliaus Urbikų, taipgi kitų draugų, kaip A. Litvinas, J. Pateckas, "Vilnies" raštinė veikė. Nesitikėjome, kad ji greitai grįš. Spalio 4 d. paskambinau į raštinę, atsiliepia, kaip visados malonus balsas Nellie De Schaaf. Tai buvo daugiau negu malonu. Tiesa, ji sakė, kad spalio 7 d. dar pasimatys su gydytoju.

Linkėtina mielai Nellie visiško susveikimo ir daugiau nesirgti.

Vilnietė

— Cikagos meras Washington mano, kad per sekančius 17 metų Cikagos mieste pagausės 80,000 gyventojų. Negrai sudarys 43 procentus gyventojų.

MIRĖ IR PALAIDOTA BESSIE PAVILIONIENĖ

Rugsėjo 30 d. Dolton, Ill., ligoninėje mirė nuo širdi pažangietė Bessie Pavilionienė-Cesnauskaitė, sulaukusi 98 m. a. Velionė į šią šalį atvyko 1905 metais. Pirmiausia apsigyveno New Yorke. Ilgai netrukus įstojo į ten veikusias pažangias organizacijas ir gražiai reikėsi veikime. Tūlą laiką pas ją buvo apsigyvenęs A. Bimba kuris daug prisidėjo prie jos pažiūrų pasukimo į darbininkišką pusę.

Vėliau ji atvyko į Čikagą. Gyveno West Pullman apylinkėje, o ilgiausiai Roselando kolonijoje. Jiedu su velioniu vyru Juozu Paviloniu visur dalyvavo, priklausė prie veik visų pažangių organizacijų. Skaitė ir stambiai rėmė laikraščius "Vilni" ir "Laisvę".

Dar prieš pat mirtį prašė savo sūnėno Alberto Pavilionio ir mārčios Helen, kad jai mirus, jie įteiktų J. Urmonienei \$50, kuri padalintų \$25 "Vilniai" ir \$25 "Laisvei". Jos prašymą įvykdžiau ir įteikiau abiem laikraščiam jos paliktą mažą, bet nuoširdžią dovaną.

Velionė buvo pašarvota L. ir F. Bukauskų koplyčioje, So. Holland, Ill. Spalio 5 d. ryte, prisirinko kupina Bukauskų koplyčia velionės giminių ir idėjos draugų. Solistė G. Giedraitienė padainavo kelias momentui pritaikintas dainas, pačiai palydint vargonų muzika, o jaunas Frank Bukauskas pasakė atatinamą kalbą. Ji turėjo daug draugų,

bet daugelis jų jau seniai ilsisi šaltame kape. Jis taipgi paskaitė atatinamą eilėrašį. Gražus būrelis draugų palydėjo į Lietuvių Tautines kapines, kur vėl F. Bukauskas pasakė kalbą ir padeklamavo. A. ir H. Pavilioniai rūpinasi jos laidotuviemis, ir jų vardu laidotuvių direktorius pakvietė į Landmark restoraną, kur visi buvo

MIRĖ IR PALAIDOTAS ANDREW ANDREWS- ANDRIJAITIS

Rugsėjo 25 d. mirė Andrew Andrews-Andriejus Andriejaitis, sulaukęs 86 m. a. Gimė Lietuvoje, Tauragės rajone, Sakalių kaime. Į šią šalį atvyko 1913 m. kartu su savo vyresne sesute. Pirmiausia apsigyveno East St. Louis, Ill. Iš ten į Čikagą atvyko 1917 m. ir čia visą laiką gyveno. Dirbo įvairius darbus, o pastaruosius 38 metus dirbo Eastern Kodak bendrovėje.

Nuo pat jaunų dienų stojo į pažangų judėjimą. Dalyvavo įvairiose sueigose tarp lietuvių, bet gražiai reikėsi ir tarptautiniame judėjime, nes puikiai vartojo anglų kalbą ir nesiskyrė nuo šioje šalyje gimusių žmonių.

Iki mirties jis buvo nariu Ex Mainierių Draugiško klubo, LLD 19 kp., LDS ir laikraščio "Vilnis" nuo pirmo numerio skaitytojas ir stambus rėmėjas.

Savo gyvenimo kelyje nesuklupo, atliko savo gyvenime susipratusio žmogaus pareigą. Jo laidotuviemis rūpinosi dukterėčios ir sūnėnas; Karoline Gribat-Maier, Anna Konig, Alma Hart ir Joseph Gribat.

Buvo laidojamas rugsėjo 28 d. 10 val. ryto iš Evans koplyčios. Laidotuvių apeigas atliko anglų kalboje. Karštą puošė gausa gėlių vainikų bei puokščių. Matėsi vainikas Ex Mainierių klubo, grupės "Vilnies" draugų ir šiaip giminių. Į Lietuvių Tautines kapines palydėjo skaitlingas būrys palydovų. Po apeigų kapinėse, buvo dalyviai giminių pakviesti į restoraną ir pavaišinti. Tuo būdu padėkota dalyviams už suteiktas paslaugas laidojant mielą Andriejų. F. Jordan

puikiai pavaišinti ir tuo būdu padėkota už suteiktas paslaugas laidojant mielą Bessie. Lai jai bus ramu ilsėtis šalia mylimo vyro Juozo.

J. Urmonienė

Trys dešimtys-šeši metai nuo Justo Baltušio mirties

Sioje "Vilnies" laidoje matysite Justo Baltušio-Baltuškos sūnaus Zigmo prisiminimą. Šia proga tiek noriu priminti, kad velionis Justas savo jaunose dienose, dar gyvendamas Lietuvoje, buvo socialistinių pažiūrų. Kovoje prieš rusų caro režimą ir buvo kalinamas. Nujausdamas, kad jį ruošiasi žandarai išvežti į Sibirą, pabėgo ir atvyko į šią šalį.

Sioje šalyje pavyzdinai dirbo pažangiame judėjime. Tūlą laiką dirbo "Vilnies" istaigoje. Vėliau jo pastangomis Roselando kolonijoje pažangios organizacijos išgijo salę, kur vyko puikus organizacinis veikimas.

Apie jo nuopelnus pažangos labai reikėtų ištisos knygos. Ši karta pasakysiu, kad Justino asmenyje, pažangus judėjimas neteko šaunaus veikėjo ir kovotojo už darbo žmo-

nių šviesesnį ir pilnesnį gyvenimą. Tad nors 36 metai, kai jo nėra mūsų tarpe, bet jo darbai ir paliktas puikus kovotojo pavyzdys tebėra gyvas. Vilnietė

Mirę lietuviai

Rugsėjo 24 d. mirė Jurgis Pečkis, gimęs Lietuvoje.

Rugsėjo 29 d. mirė Leon Chai-kus, sulaukęs 78 metų, gimęs Lietuvoje, Vilniuje. Amerikoje išgyveno 28 metus.

Rugsėjo 24 d. mirė Benediktas Tolvainis, sulaukęs gilios senatvės, gimęs Lietuvoje, Kražių valsč., Vajų kaime.

Rugsėjo 27 d. mirė Bernice Stella Ziogas-Raukaitė, sulaukusi 84 metų gimusi Lietuvoje, Sveksnoje.

Spalio 8 d. mirė Josephine Palionis, sulaukusi 90 metų, gimusi Lietuvoje, Kaltinėnų valsč., Juodžių kaime. Amerikoje išgyveno 70 metų.

MIRUS

Bessie Pavilionis

Reiškiame gilią užuojautą velionės posūniui Albertui Pavilioniui, mārčiai Helen, giminaitei Stelai Bukšnienei ir jos šeimai bei visiems giminėms. Taipgi Jos kilnios idėjos draugams bei draugėms.

Mes taipgi liūdime netekę kilnios idėjos draugės.

Antanina Korens	A. Bacevičienė
Andriejus Korens	M. Balčaitienė
M. Goper	M. Balčaitienė
M. Tampkins	F. Puodžiukas
A. Bacevičienė	J. Bartkus
M. Cooper	A. Chapas
M. Tampkins	S. Chapas

MIRUS

Bessie Pavilionis

Reiškiame gilią užuojautą velionės posūniui Pavilioniui ir jo žmonai Helen, giminaitei Stelai Bukšnienei ir jos šeimai, taipgi kitiems giminėms ir kilnios idėjos draugams. Mes kartu liūdime netekę ištikimos draugės.

PETRAS IR AGOTELE DRUSEIKAI

CHICAGO, ILL.

MIRUS

Andrew Andrews-[Andrijaitis]

Reiškiame širdingą užuojautą jo dukterėčioms ir jų šeimoms, jo sūnėnui ir jo šeimai, artimiesiems giminėms ir draugams. Žinokite, kad ir mes liūdime kartu.

M. Wassel	L. ir N. De Schaaf
E. Jordan	Alice Yonik—New York
F. Jordan	V. Powell
A. Copin	A. Powell
A. Butkis	F. Vaitkus
J. Feiza	A. Dočkienė
J. Sisevich	C. Sisevich

PADEKA

Šių metų rugsėjo 25 d. mirtis atskyrė nuo mūsų mylimą dėdę

Andrew Andrews Andrijaitį

Dideliame nuliūdime jis paliko dukterėčias Karoline Gribart Meier, Anną Koneg, Alma Hart, sūnėną Gribart ir kitus artimuosius.

Buvo pašarvotas Lynch-Evans koplyčioje, 9837 S. Kedzie Ave., į Tautines kapines išlydėtas ir palaidotas rugsėjo 28 d.

Velionis priklausė LDS, LLD ir Ex-Mainierių klubui, buvo ilgametis laikraščio "Vilnis" skaitytojas ir rėmėjas, visą savo gyvenimą puoselėjo pažangias idėjas.

Nuoširdžiai dėkojame visiems dalyvavusiems jo laidotuviuose. Didelis ačiū J. Pateckui už vainiką nuo velionies draugų, taip pat Ex-Mainierių klubui už per laikraštį išreikštą užuojautą.

Niekad nepamiršime jūsų.

KAROLINA GRIBART MEIER
ir šeima bei kiti artimieji

LIŪDNAS PRISIMINIMAS

Justo Baltušio ir Juozo Zlatkaus

1947 m. spalio 29 d. negailėstinga mirtis netikėtai atskyrė iš mūsų tarpo mylimą tėvelį, uošvį ir giminaitį Justą Baltušį, gimusį Lietuvoje, Anykščių rajone, Šeiminiškių kaime.

1956 metais spalio 29 d. mirė mano mylimas patėvis ir uošvis Juozas Zlatkus, gimęs Lietuvoje, Anykščių rajone, Jokubavos vienkiemy.

Justas Baltušis-Baltuška

Juozas Zlatkus

Abu palaidoti Lietuvių Tautinėse kapinėse. Taipgi arti jų palaidota marnytė Marijona Baltušienė-Zlatkienė. Lai jiems bus amžina ramybė, o mes jų gražių ir pavyzdinų darbų neužmiršime iki mūsų krūtinėse širdys plaks.

Sūnus ZIGMANTAS BALTUŠIS
Marti VIVIAN
Giminitis K. DANYLA